

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

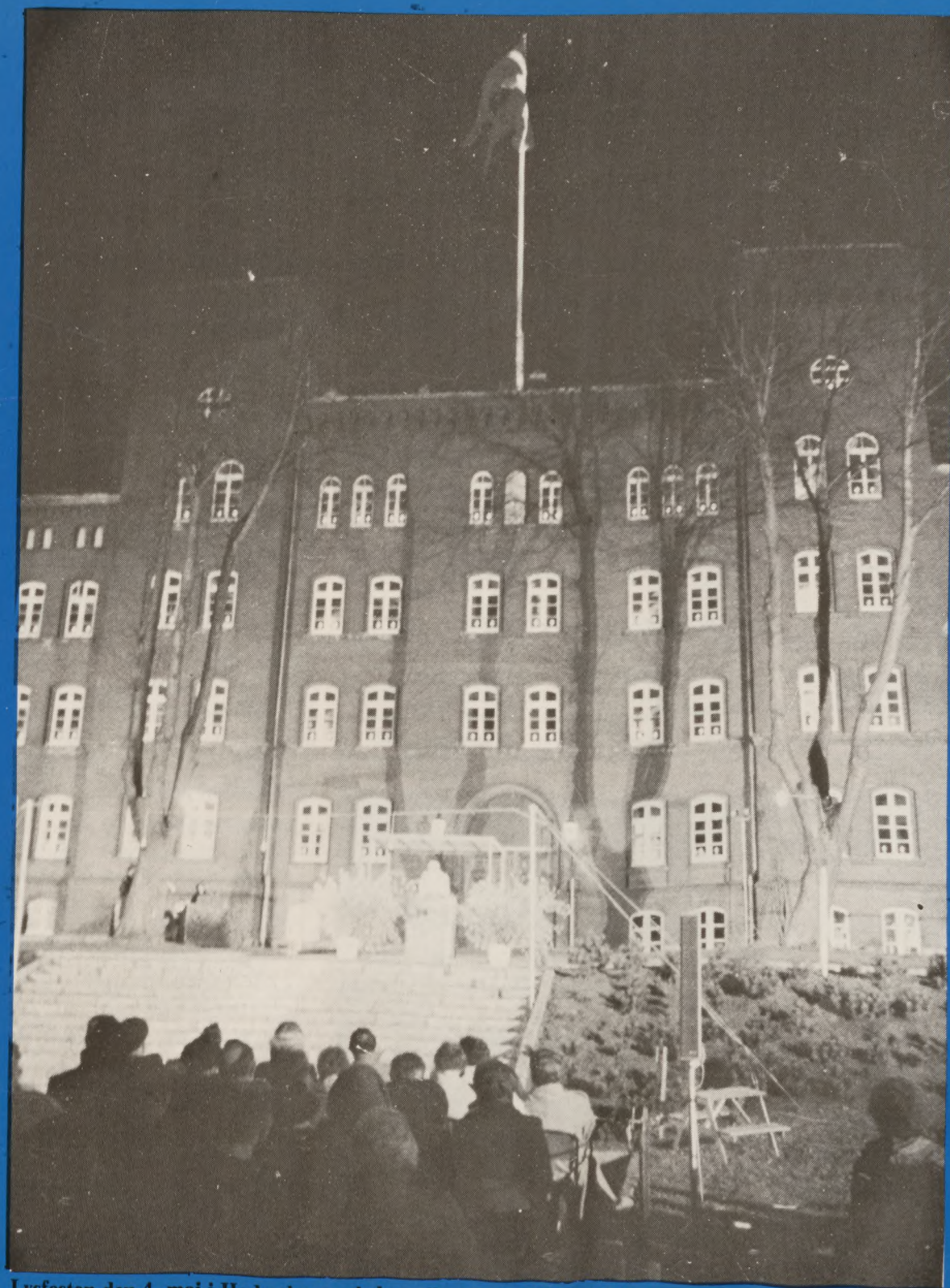
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 3

Juni

1983

Lysfesten den 4. maj i Haderslev samlede mellem 5 og 6000 foran byens kasernebygning, hvorfra levende lys i vinduerne og projektøren på flagets midterfløj skabte den rette stemning om festen.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Søssevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Søssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Maskinmester H. P. Skjoldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Arkitekt M. A. A. Børge Andersen
Stokkevad 6, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT OG BLADREGNSKAB

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 40,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frøde Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Tusinder markerede 4.-maj-	
dagen som sejrens dag	55
Runde dage	61
Dagens smil	62
Lægeundersøgelse af	
lejrenes eftervirkninger	63
Fra redaktionen	64
Foreningerne	67-76
Mindeord	76
Bøger	77

De følgende numre af vort blad udkommer 15/8 og 15/10. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1983

38. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpesfond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapofangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Tusinder markerede 4.-maj-dagen som sejrens dag

Næsten lige til sidste øjeblik, var det store spørgsmål på 4.-maj-dagen: Får vi tørvej? Og det fik vi. Dagen kom til os med en lun temperatur, og selv om der alligevel ville komme mange også i regnvej, kommer der nu flest, når vejret er venligt.

Præcis kl. 10 formiddag rykkede børnene ind i Mindelunden med 300 buketter, så hver enkelt grav blev husket.

Om aftenen stævnedes mange tusinde til pladsen ved Axel Poulsens fællesmonument, og aftenens leder Johannes Fosmark bør velkommen. Han sagde bl.a.: - Danmarks befrielse fra Gestapo faldt på en skøn majdag, og maj er jo netop måneden, hvor foråret kommer til os med det skønne løv og det fortryllende blomsterflor, og vi ser her i Ryvangen begge dele i dag.

Siden oprettelsen af Danmarks mindelund har Kammeraternes Hjælpesfond markeret dagen, gennem de senere år i samarbejde med De Erhvervshæmmede. I Ryvangen mindes vi ofrene. Her ved fællesmonumentet hviler 106.

Men 4. maj er ikke blot et minde om ofrene. Det er også sejrens dag for dem og for os. Vi hædrer dem ved at komme her, og vi hædrer dem ved at huske dem i vor travle hverdag. Protestbevægelser er blevet så moderne, og mange unge tror nok, at de her har gjort en opfindelse, men modstandsbevægelsen opfandt allerede efter 1940 at være en protestbevægelse mod tvang, terror, censur og vold, og i stedet krævede vi retten til frit at tænke, tro og tale. Også i dag er vi en protestbevægelse, for vi protesterer mod, at årene 1940-45 betragtes og behandles som en parentes, som man

allerhelst undlader at tage højtideligt. Desværre er der stærke kræfter i dag bag en sådan bevægelse, og det siger vi ganske klart, at det går vi ikke med til, for det ville være historieforfalskning, og det ville være en hån mod de ofre, der hviler her i Ryvangen.

Til vore kammerater herude i Danmarks mindelund siger vi i dag: Tak for jeres indsats, og til lykke med 4.-maj-dagen, sejrens dag også for jer.

Så hørte vi »Prins Jørgens March«, festligt spillet af Sjællandske Livregiments orkester med Svend Lundvig som dirigent. De fortsatte med flere seriøse musikstykker, hvorefter vi hørte pigerne fra Zahles Skoles kor under ledelse af Minna Hess Thaysen.

Så talte professor, dr.med. Jørn Hess Thaysen. Han sagde bl.a.:

Vi er igen samlet for at mindes et af de lyseste og lykkeligste øjeblikke i vort lille folks lange historie. Netop i år er det 50 år siden, at Hitler og alt hans uvæsen kom til magten. Og 38 år siden, at samme Hitler blev styrtet og Danmark atter frit efter mere end 5 års besættelse.

Når vi dengang, den 4. maj 1945, kunne modtage budskabet om den tyske kapitulation med oprejst pande, var det, fordi befrielsen ikke alene kom til os som en gave fra de allierede magter, men også som en ret, vundet ved egen indsats.

Denne indsats skylder vi den mærkeligste hær, det danske folk har haft til forsvar for sin frihed. Den var ikke indkaldt, men helt frivillig. Den var et udsnit af det danske samfund, og derfor helt folkelig. Den voksede langsomt

Skolebørnene fra Bispebjerg Skole er klar med de 300 buketter i rødt, hvidt og blå. De ledsages af deres lærer, Poul Jensen.

(Foto: Axel Lauritzen og F-k.)

Den tidligere Dachaufange, professor, dr.med. Jørn Hess Thaysen talte gribende i Ryvangen den 4. maj.

frem af enkelte menneskers beslutsomhed og mod. Ensomt, uden ordrer, stillede de sig imod verdens dengang største krigsmaskine. Ifølge enhver nøgtern vurdering, ethvert gustent overlæg, begik de en ganske urealistisk handling. Men de førte den til sejr.

Ikke fordi de var uden angst, men fordi de overvandt deres frygt. Ikke i triumf, men i et folkeligt fællesskabs forening af jævnhed med uovervindelig styrke.

Trods fængsling, tortur, krigsret, deportation eller dødsdom hadede de ikke. De dødsdømtes sidste breve til deres kære før henrettelsen lyser af tro på det godes sejr, af håb for vort folks fremtid og sidst, men størst, af kærlighedens mildhed.

»Og dette skal være mit allersidste ønske. Når freden er inde, tag da et forældreløst tysk barn til jer i stedet for mig. Thi således forlanger Gud det af os, at vi skal være redskaber først for hans strengthed, så for hans mildhed.« Sådan skrev Christian Ulrik Hansen til sine forældre 3 timer før sin henrettelse. Og sådan forstod de alle, at selv den mest retfærdige kamp kun fører til sand sejr, hvis den følges af fred i barmhjertighed og tilgivelse. Men tilgivelse er ikke det samme som glemsel, sådan som nogen vil hævde. Et folk som ikke husker sin fortids store gerninger vil ikke blive inspireret af dem, og et folk som glem-

mer sin fortids fejl, er tilbøjelig til at gøre dem igen.

*

Jeg har som læge haft den ære at få lov at prøve at hjælpe adskillige af de tidligere modstandsfolk. Mange er tidligt ældede, trætte og syge. Adskillige er helt erhvervshæmmede. Nogle af dem ser vi i aften som fanevagter ved monumentet, ved mindemuren og på henrettelsespladsen. Eller de står blandt os her ved gravene. Vi skylder Københavnsafdelingen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen og Kammeraternes Hjælpefond en stor tak, fordi de med trofasthed år efter år har bidraget på så smuk og værdig en måde til højtideligholdelsen af den 4. maj her i Mindelunden. De - og andre - af de gamle modstandsfolk fra dengang skal vide, at vi ser på dem med stolthed og taknemmelighed. Og det gælder ikke mindre de pårørende til vore faldne. For dem blev glæden over den lyse 4. maj 1945 formørket af en dyb og smertelig sorg, som de måske aldrig har forvundet. Vore tanker er hos dem i medfølelse og med den dybeste respekt.

Alle har de lært os noget, som har betydning også i dag. For hele vort folk, men måske ikke mindst for den yngre og helt unge generation, for hvem tidens spørgsmål ofte forekommer så vældige og omfattende, at de nok kan miste troen på, at den enkelte har mulighed for at forme verdens fremtid på en bedre måde.

Lad os da huske den lære, som taler så stærkt til os herude.

At det, der forekommer urealistisk er muligt, hvis vi besidder mod og tro.

At det enkelte menneske besidder en mægtig styrke, hvis det kan overvinde sig selv.

At vi vel ikke evig og altid skal råbe op mod alt og alle, men at vi i afgørende situationer altid skal besidde mod til at gå imod strømmen, hvis vi føler, at det er ret.

At vi må vedblive at vogte og værne friheden, thi den er udsat for utalte farer, og må hver dag vindes på ny. Og at vi altid må huske, at friheden er begrænset af den selvdisciplin, som hensynet til andre pålægger os. At friheden på een gang er den gensidige respekts forudsætning og følge, på forunderlig måde både dens moder og dens datter.

At vi aldrig må glemme, at friheden ikke kun er frihed til at tænke, tro og tale, men at sand folkelig frihed også indebærer frihed for nød og frygt i en vidtstrakt social retfærdighed, som vi på dansk og nordisk grund vil vide at værne og udbygge. Men at lighed i materielle kår aldrig må betyde ensretning men alle håndens og åndens udfoldelsesmuligheder i mangfoldighedens rigdom.

At folkestyrets forudsætning og det folkelige styres resultat derfor altid må være mere frihed under ansvar, ikke mindre. Altid mere social retfærdighed, ikke mindre. Altid mere og bedre uddannelse, ikke mindre. Thi uvidenhed og de halve sandheders løgne vil altid

Minna Hess Thaysen sang med Zahles Skole pigekor.

ende i et åndløst regereri, som kan føre til diktatur og slaveri.

*

I vor tid, hvor alle har hørt om, og til en vis grad indlevet sig i, koncentrationslejrens rædsler, forstår vi også indskriften på mindestøtten over den ukendte koncentrationslejrfangens grav ved Helligåndskirken i København på en ganske særlig og nærværende måde.

»Muselmand, ukendte Job

Aske i en askehob

Millioners sorg og vé

Slumrer i din askes sne

Muselmand, ukendte ven

Giv os mennesket igen.«

Orkestret blev dirigeret af Svend Lundvig.

At sætte mennesket i centrum i kærlighed og varme, at prøve på at yde mere end vi har modtaget er afgørende for, at vi kan slette de skel, som i dag på urimelig måde ofte skiller menneske fra menneske, samfundsklasse fra samfundsklasse, generation fra generation og folk fra folk.

Hvis vi hver for sig i vor daglige dont vil leve op til alt dette, da er vi i aften ikke kun kommet sammen ved et historisk mindesmærke, men i en levende minde-lund. Da har vi hædret vore faldne, som de sikkert helst ville huskes og som Nordahl Grieg så smukt har udtrykt det i et af versene i sit digt om modstandskampens ofre:

»De vil ikke sørges til døde
Men leve i tro og mod
Bare i dristige hjerter
Strømmer de faldnes blod.«

*

- Vi fik igen sang og musik, og det bør vel også nævnes, at fællessangene »Frihedssangen« og »En lærke letted« indrammede Hess Thaysens tale. Og de to sange vil vi ikke undvære den dag.

FRIHEDSMUSEET

Onsdag den 4. maj var Frihedsmuseet åbent fra kl. 10-16, og om aftenen igen fra kl. 19-22 samtidig med, at museet var illumineret med fakler og levende lys.

Befrielsesbudskabet, som det hørtes fra BBC, blev udsendt over alle museets højtalere kl. 19.30 og kl. 21.00.

Igen i år var det illegale trykkeri desuden i gang på følgende tidspunkter: kl. 10-12, kl. 14-16 og kl. 19-22.

Grindsted:

HØJTIDELIG AFTEN PÅ VESTRE SKOLE

Nøjagtigt på klokkeslættet 38 år efter at frihedsbudskabet lød fra London over BBC, tonede den tidligere elev på Grindsted Kost- og Realskole, Johannes Grunnets stemme i aftes ud over de flere hundrede mennesker, der var forsamlet på Vestre Skole for at markere overdragelsen af Vestre Skoles udstilling fra besættelsestiden til museet.

Der var fuldstændig stille mens de kendte ord blev genudsendt.

I det hele taget blev det en særdeles fin men alvorsfuld aften. Efter frihedsbudskabet sang fru Ruth Brandt Christensen til Keld Telens akkompagnement: »En lærke letted«, og skoleinspektør Erik Brandt Christensen takkede de mange, der i tidens løb har været med til at opbygge samlingen.

Han overdrog samlingen til Grindsted kommune ved formanden for kulturelt udvalg, Helene Urskov, der takkede for det fine materiale.

Museumsinspektør Jørgen Selmer bemærkede, at uanset hvor mange bøger man skriver og hvor mange hjælpemidler man i øvrigt bruger, så kan man vanskeligt levendegøre de fem år uden at man direkte stilles overfor de effekter, der anvendes i de fem år.

Medvirkende til at slå stemningen an var de mange levende lys, ligesom en række fakler fra skolens parkerings-

plads op til indgangen modtog de mange gæster.

4. MAJ I GRÅSTEN

Onsdag den 4. maj kl. 21 markeredes Danmarks befrielse med en højtidelighed ved frihedsmonumentet ud for politigården i Gråsten.

Efter velkomst ved borgmester Uwe Nannsen talte formanden for Historisk Forening for Gråsten By og Omegn, fhv. filialdirektør Poul Andersen, Munke-mølle. Fhv. fiskemester H. C. Damgaard nedlagde en blomsterbuket fra Modstandsbevægelsen - og major S. H. Andersen sluttede højtideligheden.

FDF/FPF, Gråsten, og Det danske Spejderkorps, Gråsten, deltog med ca. 50 fakkelbærere og to faner.

Haderslev:

MANGE TUSINDE HYLDEDE FRIHEDEN

Basis for vort samfund kom meget klart til udtryk under den årlige lysfest i Haderslev. Som arrangører stod Slesvigske Fodregiment og Haderslev kommune. Kasernen dannede rammen om højtideligheden. Hovedrollen havde de ikke færre end 5.500 danske borgere, der havde forsamlet sig for at mindes den glædelige begivenhed, at Danmark blev fri efter verdenshistoriens største misforståelse.

4. maj-festen i Haderslev var traditionel - men absolut ikke mindre højtidelig af den grund.

Det var den velformulerede og i vide kredse populære Erhard Jakobsen, der holdt festtalen. Men forinden blev der budt velkommen af garnisonens lige så populære øverstkommanderende, oberst N. K. Nørgaard. Oberst Nørgaard sagde bl.a.: - Vi kalder det for lysfest - og jeg tror, ingen er i tvivl om hvorfor, når man ser op mod kasernens facade, kronet med et projektorbelyst Dannebrog. Det er det levende lys - det er ilden - vi bruger til at skabe denne festlige ramme. Fra Arilds tid har ilden været en naturnødvendighed i menneskets tilværelse, ilden har varmet os og lyst op i mørket for os.

Det at mange den 4. maj 1945 stillede levende lys i vinduerne, tror jeg ikke alene var et tilfældigt udtryk for spontan begejstring og lykkefølelse, det var nok også lidt af urmenneskets hyldelse til den livgivende ild. I vort højt tekniserede samfund, hvor den flammende ild ikke

Fra gudstjenesten i Haderslev Domkirke den 5. maj.

længere er en natur-nødvendighed for den enkelte, er det gavnligt, at vi een gang om året bliver minder om, at for ikke så lang tid siden gik der et sådant glædens og befrielsens suk gennem hele befolkningen, at urinstinktet var med til at udtrykke den spontane glæde - vi må ikke glemme årsagen hertil - nemlig at et folk, det folk, den nation, vi tilhører, genvandt næsten fra det ene minut til det andet - sin frihed.

Erhard Jakobsen udtrykte indledningsvis sin glæde over, at så mange mennesker havde samlet sig for at minde tyskernes og befrielsens suk gennem hele befolkningen, at urinstinktet var med til at udtrykke den spontane glæde - vi må ikke glemme årsagen hertil - nemlig at et folk, det folk, den nation, vi tilhører, genvandt næsten fra det ene minut til det andet - sin frihed.

Han beskæftigede sig endvidere med den internationale situation, og erklærede at en eventuel krigstrussel lå meget fjern »Det er lige så unaturligt, at Sverige og Danmark skulle føre krig mod hinanden som, at der skulle opstå en krig mellem f.eks. Vesttyskland og Frankrig«. Erhard Jakobsen beskæftigede sig også med Danmarks placering i det europæiske fællesskab. - Vi bør i højere grad erkende vor situation og anstrenge os for at være en god samarbejdspartner. Vi skylder Europa mere end Europa skylder os. F.eks. har vi mere at vinde end at tabe i NATO. Uden dette fællesskab har vi ingen sikkerhed for at overleve som nation.

*

De mange fakler kastede et festligt og højtideligt skær over paradeplassen. Den offentlige del af arrangementet blev

afsluttet af byens borgmester, Kurt Dørflinger, som udtrykte sin glæde over det samarbejde, kommunen har med garnisonen og i øvrigt gav han en kort kommentar angående festtaleren: - Man kan være enig eller uenig med Erhard Jakobsen, men han er afgjort aldrig kedelig at høre på, sagde borgmesteren.

Mindet om de faldnes ofre skal og bør bevares

Lysfesten på Haderslev kaserne blev fulgt op af en smuk mindegudstjeneste i Haderslev Domkirke dagen derpå. Prædikenen blev holdt af domprovst Søren Hvas, og i øvrigt blev der talt af garnisonskommandanten, oberst N. K. Nørsgaard.

Oberst Nørsgaard sagde bl.a.: - Hvorfor holde en mindegudstjeneste som denne?

Der er to grunde: den første er, at det offer, de faldne bragte, var så stort, at det offer skal og bør mindes på værdig vis. Den anden grund er denne, at vi alle jævnlige må mindes om, at frihedens pris i sidste instans er ufattelig høj - nemlig selve menneskelivet.

Dansk TV var til stede og optog et indslag, der vil blive bragt senere.

Burde der inviteres tyskere med til 4. maj-festerne?

Hvad Erhard Jakobsen manglede i skarphed i hovedtalen ved 4. maj-lysfe- sten på Haderslev Kaserne, leverede han senere som en kæmpe-overraskelse ved

den efterfølgende sammenkomst i regimentets repræsentationslokaler:

- Det er mit håb, at der også en gang vil være tyske soldater og tyske faner med ved denne lejlighed, sagde han.

- Det er tradition, at medlemmerne af den britiske Rhinarmé deltager officielt som regimentets gæster ved denne lejlighed, og det var også tilfældet i år, da et batteri fra Royal Artillery var regimentets gæster. Men der har aldrig officielt deltaget vesttyske militære enheder i den traditionelle lysfest til minde om Danmarks befrielse.

Som europæer føler jeg, at vi har noget at mindes denne dag sammen med tyskerne. Vi skal mindes den grusomme krig, ja, alle grusomme krige, sagde Erhard Jakobsen. Han beklagede, at redaktøren for Der Nordschleswiger ikke deltog i sammenkomsten, for han mente, at netop denne udtalelse kunne have interesse for denne del af den sønderjyske befolkning.

*

Erhard Jakobsens forslag er sikkert velment. Han overser dog, at befrielsen er en glædesfest over tysk kapitulation. At der var engelske gæster med, er noget helt andet. De var jo vore allierede.

Som forholdene ligger indtil i dag, ville det være en taktløshed at indbyde tyskerne. En helt anden side af sagen er, at det ville være ønskeligt, om man fra tysk side arrangerede glædesfester for nazismens nederlag. Fra tysk side vil man nok svare, at man på det område føler sig dækket ved mindedagene omkring 20. juni-mændene, og længere kommer vi nok aldrig på dette område.

Ranbøl: MINDEFEST VED GRAVEN EN GLÆDE FOR NEDSKUDT RAF FLYVERS FAMILIE

Det har været en meget stor glæde for moderen og søsteren til en af de engelske flyvere, der under krigen blev skudt ned over Ranbøl, at man har passet hans grav på Ranbøl kirkegård og hvert år mindet ham ved den årlige 4. maj-gudstjeneste.

Det oplyste den australske flyver Tom William Noon om hans kammerat, Keith George Tennents familie, da han den 4. maj deltog i en usædvanligt vellykket mindefest i Ranbøl kirke og på Vandel Ungdomsskole. Kirken var fyldt til bristepunktet og flere kom til i ungdomsskolen, hvor 200 deltog.

Tom Noon var med på det bombetogt til Østersøbyen Königsberg i august 1944, hvor Keith Tennent blev dræbt som 21-årig.

På det 11-timers togt fra Waddington i Lincolnshire mistede Royal Air Force 15 af 105 Lancasters med 7 mand i hver. Under krigen døde 50.000 af 110.000 Royal Air Force-flyvere.

De to australiere var begge fra den middelstore by Rockhampton i Queensland og gik ind i det australske luftvåben, før de kom til det engelske Royal Air Force.

Tom Noon bragte en tak med fra Tennents søster, Margareth Stanford i Sydney og oplyste, at moderen er død for 18 måneder siden.

Noon var første gang på Randbøl kirkegård for ni år siden, men først denne gang kom han også ind at se, hvor kammeraten oprindelig var begravet på flyvestationens område - i uindviet jord.

Den højt dekorerede Noon udtrykte sluttelig stolthed og ydmyghed ved at være sammen med de mange i mindefesten. Tennent nåede i øvrigt at blive indstillet til en af de fineste flyver-udmærkelser, inden han døde uden at få den.

Der blev lagt kranser ved alle fem engelske flyvergrave og ved den danske frihedskæmpers grav, efter at sognepræst Mary Holm Larsen, Skibet, havde holdt mindegudstjeneste, hvor hun trak nogle begivenheder fra litteraturen op. Senere på ungdomsskolen talte hun om hendes tid som fængselspræst - bl.a. om det at miste sin frihed.

Andreas Andersen, St. Lihme, talte om det gamle danske land syd for grænsen og viste historiske billeder fra egnen.

Otte lokale soldaterforeninger m.v. var arrangører.

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Radioen: VENNERS KAMP FOR EN KZ-FANGE

Bl.a. Jyllandsposten bragte den 3. maj denne forhåndsomtale af en udsendelse i Danmarks Radio:

Torben Ølholm fra Radio Syd har i samarbejde med tidligere skoleinspektør Johs. Fosmark, Silkeborg og nogle af hans venner fra KZ-lejren Sachsenhausen, samlet brikker til et billede af en lille flok amatøreres indsats for en dansker i Gestapos klør. Danskeren var Johs. Fosmark, der blev arresteret af tyskerne i 1943, og endte i koncentrationslejren. Årsagen var hans nationale arbejde ved det danske skolevæsen syd for grænsen og siden i Sønderjydske Ungdomsforening i København.

Arrestationen udløste en bemærkelsesværdig aktion til fordel for Fosmark. Hans venner gik i gang på det diplomatiske plan, søgte via kongehuset, via kommunale embedsmænd og andre veje at udvirke hans løsladelse, og de holdt sig ikke tilbage for dumdristige besøg hos Gestapo og direkte svindel. Helt op til den tyske befaldmægtigede i Danmark, Dr. Best, gik aktionen.

Dansk radio P1 22.15

SMUK MINDEHØJTIDELIGHED PÅ SKAMLING

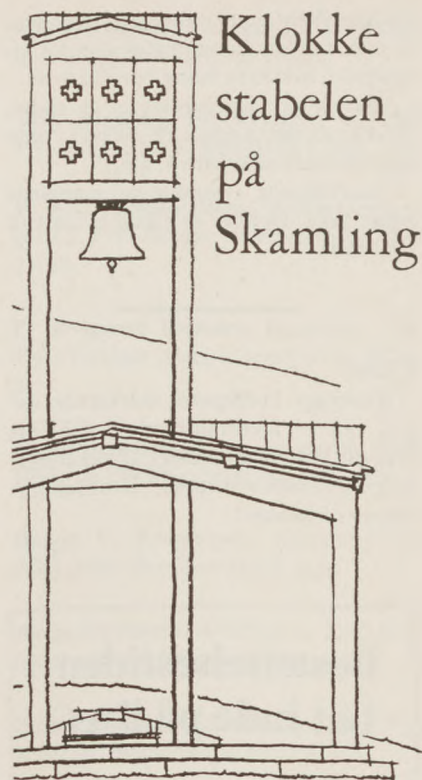
Årsdagen for Danmarks befrielse blev traditionen tro markeret ved en smuk mindehøjtidelighed ved mindesmærket for modstandsbevægelsens faldne på Skamlingsbanken.

Omkring 150 mennesker deltog i højtideligheden, hvor der blev nedlagt kranser og blomster.

En deling fra hjemmeværnet på 24 mand stod æresvagt ved klokkestabelen under højtideligheden, hvor tømrerhandler Aksel Michelsen, Tønder, oberst J. F. Edeling - chef for hjemmeværnets Region III - og den tidligere gestapo-fange A. Rasmussen, Christiansfeld, nedlagde kranser.

Før selve mindehøjtideligheden indviede styrelsen for modstandsbevægelsens region III en ny fane, der var en gave fra Danmarkssamfundet.

Indvielsen foregik i festsalen på Hotel Skamling, og det første søm blev slået i af oberst J. F. Edeling for Hendes Majestæt, den tidligere koncentrationslejr-fange fru E. Blaabjerg, slog søm nummer to i for Fædrelandet, og fhv. major S. H. Andersen, fungerende styrel-

sesformand, slog søm nummer tre i for modstandsbevægelsens faldne og døde.

SKÆRING HEDE

I lighed med tidligere år var der den 4. maj om aftenen kransenedlægning i Mindelunden på Skæring Hede. Generalmajor Orla Nørberg bød velkommen, og der holdtes tale af statsamtmand L. Groth, Århus.

Sdr. Omme: DE VIL GENTAGE

Ordet »frihed« var den røde tråd i Indre Missions »Alle hjems aften«, hvor de fremmødte fejrede Danmarks befrielse for 38 år siden.

Det var en stor succes. Ca. 80 mennesker var mødt op, og alle generationer var repræsenteret. Som en festlig optakt til forstander Børge Bollesens festtale hørte man det originale frihedsbudskab fra radioen, som en af deltagerne havde på bånd.

I sin festtale fortalte Børge Bollesen om, hvordan han selv oplevede krigsårene, og han gav eksempler på forholdene under krigen. For eksempel var

rigtige cykelslanger og -dæk så sjældne, at man sagtens kunne bytte dem for en lejlighed, hvis man manglede sådan en.

Faktisk var arrangementet en sådan succes, at det næsten er sikkert, man igen næste år skal fejre 4. maj.

Stearinlysene i vinduerne manglede heller ikke. Det var en rigtig hyldest til befrielsen.

VEJLE

Kristeligt Folkeparti markerede dagen ved et foredragsmøde i KFUMS lokaler. Her talte medlem af folketinget Jens Steffensen om emnet: Hvordan forvalter vi friheden?

Besættelsestiden tæt inde på livet

Besættelsestiden 1940-45 blev levende i fem timer den 9. maj, da landets 17.000 vordende studenter satte sig til eksamensbordet for at skrive den danske stil.

Der blev udleveret ialt syv tekster - Kaj Munks sidste prædiken i Vedersø kirke nytårsdag 1944, Valdemar Rørdams digt »Så kom den dag«, Knud Sønderbys essay »Eventyret og Virkeligheden«, Halfdan Rasmussens digt »Bare en regnvejrsaften«, Tove Ditlevsens digt »De tyske soldater«, professor Mogens Fogs tale fra 5. maj 1945 og Sven Holms tekst »Den fjerde maj, befrielsen«. Hertil kommer plakater fra Frikorps Danmark, fra modstandsbevægelsen og DNSAP - foruden en indføring i de fem år af modstandsbevægelsens kendteste historiker, dr.phil. Jørgen Hæstrup.

Opgaven gik så på at foretage analyser, sammenligninger og fortolkninger ved inddragelse af en eller flere af teksterne - syv forskellige overskrifter kunne de vordende studenter vælge som emne for deres stil.

F.eks. kunne de skrive om »At være dansk« ud fra Munks, Rørdams, Sønderbys og Fogs tekster, eller de kunne under overskriften »Holdninger under besættelsen« bruge både tekster og plakater til at gøre rede for reaktioner på og holdninger til besættelsestiden.

Skriftlig dansk

83-1-1

Mandag den 9. maj 1983 kl. 9.00-15.00

STUDENTEREKSAMEN MAJ-JUNI 1983

Hverveplakaten for Frikorps Danmark fra 1941 som forside til opgavehæftet. På side tre i opgavehæftet er en illegal frihedskæmperplakat fra april 1945, på bagsiden en plakat udsendt i Sverige under besættelsen og smuglet til Danmark. Den har teksten: »Sådan er det i Danmark endnu«. Plakaterne kompletteres af fire plakater udsendt af det danske nazistparti i perioden 1941 til 1942. Blandt det øvrige arbejds materiale er Tove Ditlevsens digt: De Tyske Soldater.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Folkestrejken i København. Protesterende har taget opstilling på selvbygget barrikade. Optagelse 30. juni 1944.

Runde dage

Sv. Aa. Petersen, Godthåbsvej 1, Kristrup, 8900 Randers, 70 år 16. juni.

Ole Olesen, Stolpehøj 44 st., 2820 Gentofte (Buchenwald) 65 år 19. juni.

E. Frohn, Mariendalsvej 65,2., Kbh. F (Buchenwald) 75 år 19. juni.

John Meilstrup, Hamletsg. 30,2., 2200 Kbh. N (Buchenwald) 70 år 19. juni.

Jørgen Heglund, Amsg. Fælledvej 4,1., 2300 Kbh. S (Buchenwald) 65 år 19. juni.

Leon Thøger, Marskensg. 10, 2100 Kbh. Ø (Buchenwald) 70 år 23. juni.

H. J. Stage, Ved Kløvermarken 10,4., 2300 Kbh. S (Buchenwald og Neuengamme) 65 år 24. juni.

Hans Busschou, Adelg. 69, 5400 Bogen (Buchenwald) 70 år 24. juni.

Harald Nielsen, Vesterbrog. 39 A, 3250 Gilleleje, 70 år 27. juni.

Vilh. Vølker, Mosevang 13, 4690 Haslev, 70 år 27. juni.

Peter Hansen, Kastanienborgvej 6, 2650 Hvidovre, 75 år 29. juni.

Olaf Sørensen, Strandvejen 186 E, 2920 Charl. (Neuengamme 51.345) 65 år. 30. juni.

Chr. Pedersen Bach, Kridthøj 13, 8270 Højbjerg, 65 år 8. juli.

Gunnar Zoega Olsen, Fælledvej 12,1., 4000 Roskilde (Buchenwald) 60 år 1. juli.

Folkestrejken i København. Tysk maskingevær og maskinkanon i stilling på Enghaveplads 2. juli 1944.

Oskar Hansen, Buskager 36, 2720 Vanløse (Buchenwald) 65 år 1. juli.

Erik Bernard, Kærstykkevej 6, 2650 Hvidovre (Rolf Krake) 80 år 2. juli.

H. A. Guldager Olsen, Hollændervænget 12, 2791 Dragør (Buchenwald) 70 år 2. juli.

P. Stougaard Petersen, Bymidten 118, 3500 Værløse (Buchenwald) 65 år 2. juli.

David Hejgaard, Ellemosevej 108, 2900 Hellerup (Neuengamme) 80 år 4. juli.

Holger V. Rasmussen, Højledet 56, 2840 Holte (Buchenwald) 6. juli.

Børge Lindhardt, Abildhøj 3, 2700 Brh. (Buchenwald) 70 år 6. juli.

Jørgen Danø, Rådhusvænget 5, 2770 Kastrup (Buchenwald) 65 år 6. juli.

Anders Hulegaard, Randersvej 56, 8370 Hadsten (Dachau 141.609) 65 år 6. juli.

Alfred Jensen, V. Søgade 78, 1601 Kbh. V (Medl. af Frihedsrådet, minister i befrielsesregeringen, medl. af Frihedsfondens bestyrelse) 80 år 7. juli.

Harry Edv. Rumph, Kildevej 22, 8700 Horsens, 60 år 7. juli.

Anne Lise Jensen, Tordenskjoldsg. 8, 9000 Aalborg, 60 år 7. juli.

Lars Chr. Nielsen, Bregnevej 5, 5220 Odense SØ, 65 år 9. juli.

Bent Holmer, Dyrehavevænget 3, 5800 Nyborg, 60 år 12. juli.

Kaj Kejlstrup, Aalborg (tidl. formand f. Erhvervsh., Aalborg, nu næstformand) 65 år 12. juli (opmærksomhed frabedes, er bortrejst).

P. M. Bach Jensen, Adolph Steens Allé 8, 1971 Kbh. V (Buchenwald) 70 år 12. juli.

Inger Clemmensen, Druehaven 41, 2., 2500 Valby, 60 år 14. juli.

Lucien Grevill, Ermelundsvej 41/36, 2820 Gentofte (Neuengamme 69.409) 70 år 17. juli.

Jørgen P. Henriksen, Snerlevej 14, 2800 Lyngby, 60 år 17. juli.

Aksel Rich. Schou, Jernaldervej 231A, 8210 Århus V, 75 år 18. juli.

Kristen H. Andersen, Ahornsti 4, 2850 Nærum (Buchenwald) 65 år 20. juli.

Aksel Kvist Sørensen, Dalvangsvej 22, 2600 Glostrup (Dachau 141.595) 60 år 20. juli.

Mogens Madsen, Naurvænget 13, 5250 Odense SV, 60 år 22. juli.

Gunnar Gaulsbøl, Frederikssundsvej 162, 2700 Brh. (Buchenwald) 65 år 26. juli.

Laurits K. V. Christiansen, Edwin Rahrsvej 24, 8220 Brabrand, 65 år 26. juli.

Knud Børge Jensen, (»Spræng--Schmidt«), Pile Allé 25, st., 2000 Kbh. F (Sachsenhausen 115.357) 65 år 28. juli.

Else Sørensen, Holbergsg. 9, 9000 Aalborg, 65 år 29. juli.

Johs. Elneff, Plumsg. 16, 5000 Odense (Stutthof) 75 år 30. juli.

Rich. Andersen, Giersingsvænget 24, 5220 Odense SØ (Stutthof) 70 år 31. juli. (formand f. Erhvervsh., Odense afd.)

Vang Randlev, Hornemanns Vænge 25, 2500 Valby, 60 år 2. august.

Kai Rath, Toftemarken 27, 5700 Svendborg (Buchenwald) 65 år 4. august.

Willy Christensen, Amagerbrogade 85, 1., 2300 Kbh. S, 60 år 5. august.

Ejnar Pastrup, Godthåbsvej 38, 2., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 85 år 6. august.

Jens Peter Hansen, Flintemarken 71, 2950 Vedbæk (Dachau 141.595) 60 år 6. aug.

Alfr. Nielsen, Sydstrandsvej 20, 2791 Dragør (Buchenwald) 65 år 8. august.

Aase Nielsen, Michael Anchersvej 14, 9000 Aalborg, 65 år 9. august (sekr. i Erhvervsh., Aalborg afd.)

Mantzius Georgsen, Stationsvej 75, 9400 Nørresundby, 65 år 9. august.

H. P. B. Andersen, Saven 3 A, 2630 Høje Tåstrup (Buchenwald) 70 år 10. august.

Rob. Sørensen, Løngangen 330, Gørlose (Neuengamme 68.388) 65 år 13. aug.

Hans Osvald Nielsen, Tværleddet 13, 2880 Bagsværd (Buchenwald) 70 år 13. aug.

Axel Herløv Jensen, Hillerødvej 7, 3540 Lyngby (Buchenwald) 70 år 14. august.

G. Brandt Jørgensen, Parkvænget 1, 4900 Nakskov (Buchenwald) 70 år 14. august.

Søren P. Kristensen, (Gendarm) 6. Julivej 18, 7000 Fredericia, 70 år 15. august.

Charles Børner, Smallesund 53, 3700 Rønne (Horsørød) 85 år 15. august.

Alfr. Olesen, (»Ole«), Jacobsvej 3, Høll, 7080 Børkop, 70 år 16. august.

Lilian Bjerre, Hanstholmvej 144, Nors, 7700 Thisted, 65 år 16. august.

Niels Hansen, Fjordgade 15, 9670 Løgstør, 75 år 18. august.

Hans Erik Kastoft, Schweiz (Sachsenhausen 115.365) 65 år 19. august.

Kai Tretow-Loof, Dalgas Boulevard 81, 2000 Kbh. F, 65 år 20. august.

Jens Sørensen, Dreyersvej 23, 6000 Kolding (Neuengamme 60.893) 85 år 20. august.

Mads E. Thomsen, Søndervangsvej 66, 2600 Glostrup, 70 år 21. august.

Jørgen Lind, Stavnholtvej 38, 3520 Farum (Neuengamme 50.542) 60 år 22. august (formand f. Neuengammeformationen).

FORSINKEDE HILSENER:

Martha Dassau, Luganovej 2, 2300 Kbh. S, 80 år 1. maj.

Stanislav Stefanski, Hvidovreskellet 35, 2650 Hvidovre, 70 år 20. maj.

Arne Knudsen, Almegårds Allé, 2770 Kastrup, 60 år 30. maj.

Jørgen Hansen, Bjergagervej 14, 4652 Haslev, 60 år 2. juni.

Max Gritzmann, Nørre Søg. 49, 1370 Kbh. K (Theresienstadt) 50 år 3. juni.

Johnny Nielsen, Finsensvej 60, 2000 Kbh. F, 50 år 10. juni.

DAGENS SMIL

Oplevet på tysk landevej

Og så var der SS-manden, der standsede Røde-Kors-bilen, der var på vej nordpå med danske og norske KZ-fanger.

- Stands, brølede han. - Jeg vil køre med.

- Det kan De godt, lød svaret. - Alle mand her har tyfus, så vi kører hurtigt nordpå.

SS-manden smækkede hurtigt bildøren. Så skulle han ikke med.

Et egennavn kan blive en artsbetegnelse
Franskmanden til nordmanden: - Vores Quisling hedder Laval. Hvad hedder jeres?

*

DIKTATUR er som et stort bøgetræ - det er smukt at se til, men der kan ikke vokse noget under det.

Kammeraternes Hjælpesfond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Lægeundersøgelse af KZ-lejrenes betydning for erhvervsplaceringen, krigsdødelighed og invaliditet

Med støtte fra Frihedsfondens kulturfond, statens lægevidenskabelige forskningsråd og Helsefonden, har læge Henrik Nielsen og cand.stat. Mette Madsen foretaget en lægevidenskabelig undersøgelse.

Den har været bragt i »Ugeskrift for Læger« over to numre. Måske kunne vi få tilladelse til at bringe den her i bladet, men der er så mange faglige udtryk, at læsningen vil forekomme meget tung.

I stedet for bringer vi fra »Ugeskrift for Læger« 21. marts 1983 denne artikel, der skulle være læselig for de fleste.

Forløbet af KZ-syndromet og beslægtede tilstande

T.S. Eliot: »Alt, som sker, begynder i fortiden og presser hårdt på ind i fremtiden«.

Deportation til tyske KZ-lejre under den anden verdenskrig er den sværeste, tidsbegrænsede belastning, som en større dansk befolkningsgruppe har været udsat for i nyere tid. De umiddelbare virkninger på liv og helbred var rystende. De langsigtede følger har på grund af tiltagende sjælelige og legemlige symptomer vist sig stadig mere indgribende i de overlevendes sociale og private livsførelse.

De initiale symptomer og sociale tilpasningsvanskeligheder umiddelbart efter krigen blev tilskrevet repatrieringsneurose. Trods denne, som det senere skulle vise sig, ubegrundede optimisme gennemførtes en stor set identisk erstatningslov i Danmark og Norge med Mogens Fog og Axel Strøm som lægelige initiativtagere. Primært tolket som neurastenisk betingede udvirkede de initiale symptomer kun tilkendegivelse af små erstatninger (5-10%). Forløbet har sandsynliggjort, at disse tidlige symptomer må betragtes som brosymptomer til det manifesterede KZ-syndrom.

I 1954 præsenterede Hermann & Thygesen KZ-syndromet med definitionen »En kronisk svækkelsestilstand som følger af udhungring ved kalorie- og specielt proteinfattig kost i den 2. verdenskrigs tyske koncentrationslejre« (1). I beskrivelsen af den organiske sygdom KZ-syndromets ætiologi er der lagt vægt på ud-

hungring og vægttab, altså et mekanisk udgangspunkt. Det blev forholdsvis hurtigt klart, at ikke blot KZ-opholdets excessive underernæring og tvangsarbejdskrav, men også modstandsarbejdets vilkår med eller uden arrestation og legemlig og/eller psykisk mishandling havde betydelige helbredsmæssige følger, og erstatningsloven blev administreret i overensstemmelse hermed (2).

Eitingers beskrivelse af familiekatastrofers ødelæggende indvirkning på de overlevende ligesom andre undersøgelser i krigsførende lande uden for Skandinavien giver belæg for, at mangelfuld nattesøvn, ekstrem udtrætning, angst og uvished kan bevirke tidlig ældning og fald i den biologiske livskurve, som det ses ved KZ-syndromet (3). At dette også er tilfældet for søfolk, som sejlede for de allierede under krigsforhold, sandsynliggør norske og igangværende danske undersøgelser.

Inspireret og støttet af Frihedsfonden har Henrik Nielsen for nylig i Ugeskrift for Læger (4, 5) og i dette nummer (6, 7) fremlagt sin epidemiologiske undersøgelse over de langsigtede virkninger af KZ-deportationen under 2. verdenskrig. I disse første longitudinelle undersøgelser af en veldefineret gruppe af overlevende danskere er denne afgrænset, så den består af meget ensartet belastede med sammenlignelige helbredsmæssige, psykologiske og socioøkonomiske forudsætninger i forhold til den øvrige befolkning. Undersøgelserne bekræfter de tidligere danske og norske undersøgelser af store, men dog udvalgte grupper af overlevende deporterede og dermed det i Danmark definerede KZ-syndrom, som siden er internationalt anerkendt.

De umiddelbare skadevirkninger manifesterede sig ved en meget høj dødelighed ikke blot under lejropholdet, men også den første tid efter repatriering trods god behandling i videste forstand. Man ved nu, at de svære nervøse symptomer ikke svandt, men for en tid blev fortiede og socialt og erhvervsmæssigt kompenserede. De vegetative symptomer svandt forbigående eller bestod for senere at tage til i styrke, så at de ikke kunne kompenseres. Set i det lange perspektiv hæfter man sig ved, at sni-

gende intellektuel reduktion helt ude af trit med alderen sætter forholdsvis tidligt ind hos mange.

Henrik Nielsen har bidraget til at konsolidere KZ-syndromet og har ikke blot poleret gamle sandheder og giver dem ny glans, men vist, at en årelang, tilsyneladende erhvervstilpasning følges af en med tiden hurtigt stigende invaliditet, så der i 1980 kun består en restgruppe på under 10% uden invaliditet. Gennem hans kortfattede referat af interviewundersøgelser oplever man, at ord er fattige og statistisk unuanceret i beskrivelsen af senfølgerne: »Sjælen er blevet arret«. Allerede 10 år senere eller mere forud for erhvervsophør optræder der utilstrækkelighed i løsningen af dagligdagens opgaver, og erhvervstilpasningens varighed viser sig afhængig af personlig karakterologisk struktur og ydre omstændigheder.

En tilsvarende kronisk insufficiens findes hos den store gruppe af langvarige, ikke arresterede deltagere i særlig farligt modstandsarbejde. Vore egne, foreløbige indtryk ved undersøgelse af danske søfolk i allieret tjeneste går i samme retning. Det er såvel lægeligt som socialt nødvendigt at få disse tilstande klarlagt og vel dokumenteret for at modvirke medicinsk, social og forskningsmæssig diskriminering.

Såfremt en tidsbegrænset, svær, psykisk belastning uden samtidig fysisk påvirkning, en årrække senere kan manifestere sig som et såkaldt organisk psykosyndrom, er konsekvensen kolossal for den psykologiske og medicinske opfattelse af den intellektuelle reduktion som en organisk betinget degenerativ tilstand, idet psyke og soma sættes i et perspektiv, som opfordrer til nytænkning.

I hvert fald synes tiden inde til at omvurdere kroniske belastningssyndromer, så det fænomenologiske indhold bringes i overensstemmelse med aktuel viden om psykiske og somatiske senfølger af svære belastninger.

Ole Ewald-Hansen
Jørgen Worm-Petersen

Litteratur:

- 1) Hermann K. Thygesen P. KZ-syndromet. Hungersdystrofiens følgetilstande 8 år efter. Ugeskr Læger 1954, 116: 825-36.
- 2) Thygesen P. En lovgivnings intentioner og dens virkninger. Om årsagssammenhæng og omvendt bevisbyrde. 30 års erfaringer med den danske lov om

erstatning til besættelsestidens ofre og den norske lov om krigspensionering. Ugeskr Læger 1979, 141: 1164-70.

3) Eitinger, L. Concentration Camp Survivors in Norway and Israel. Oslo: Universitetsforlaget, 1964.

4) Nielsen H. Dødelighed 1943-79 blandt danske modstandsfolk deporteret til tyske koncentrationslejre. Ugeskr Læger 1983, 145: 345-50.

5) Nielsen H. Invaliditet 1946-79 blandt danske modstandsfolk efter deportationen til tyske koncentrationslejre. Ugeskr Læger 1983, 145: 350-4.

6) Nielsen H., cand.stat. Madsen M. Deportationsbelastningens og erhvervsplaceringens betydning for overlevende KZ-fangers efterkrigsdødelighed og invaliditet. Ugeskr Læger 1983, 145: 935-40.

7) Nielsen H. Invaliditeten og dens forløb 1946-79 blandt svært deportationsbelastede KZ-fanger. Ugeskr Læger 1983, 145: 350-5.

FRA REDAKTIONEN

HVORFOR GIROKORT TO GANGE?

- Hvorfor får jeg et nyt girokort? Jeg har jo betalt. Har I da ikke orden i jeres sager? Sådan lyder en lidt irriteret stemme fra en kvindelig abonnent.

Svar: Vore erfaringer viser, at det er praktisk at lægge girokort i bladet for december. Så er der en hel del, der betaler i forbindelse med årsskiftet, men det har også vist sig, at ret mange skal have en ny påmindelse - og det får de i februar. Har man så betalt, kan man jo bruge det overskydende girokort til at tegne en ny abonnent.

Oven på alt dette er der så stadig nogle, der ikke har betalt. De får så et personligt girokort tilsendt.

RED.

Dansk TV var med i Husum

Jeg ved ikke, hvem der har tilføjet den noget bittert lydende fodnote under mit referat vedr. mødet i Husum i Pigtråd--Gestapofangen nr. 2 og som står - og opfattes - som om jeg har skrevet den: »Dansk TV var der naturligvis ikke.«

Det er forkert, dansk TV var der i høj grad, det må virke lidt fjollet på Preben

Heide fra TV, som jeg netop sad og underholdt mig med, og som ude i mark-sken, hvor vi gravede, optog film og interview med Benjamin Mørch. Endvidere tog han Klaus Bästlein, den unge friser, som startede hele kulegravningen omkring Husum KZ-lejren, med i sin bil til Århus, interviewede ham i en direkte udsendelse i »Danmark rundt« mandag den 31/1, og viste samtidig den film, han havde taget af Benjamin Mørch dagen før.

Altså: Jeg må bede om, at såfremt mit navn står under et referat - eller en artikel, så skal det være det, jeg har skrevet, hverken mere eller mindre.

Med venlig hilsen til den formastelige.
Jørgen Lind

Svar: Det er glædeligt at erfare, at dansk TV var med i Husum. Det havde været meget praktisk, om disse oplysninger havde tilgået redaktionen, for bladet udkom. Nok ser vi meget TV, men et og andet kan glippe.

Kritikken af dansk TV forekommer ikke med din underskrift. Bladet har gengivet, hvad du skrev, men red. må altid forbeholde sig ret til fodnoter.

Det er vel værd at tilføje, at Husum--historien blev behandlet som bladets bedste artikel, hvilket fremgår af, at den var placeret som spidsartikel og forsynet med et vist antal fotos.

Red.

FOREDRAG FOR SKOLEKLASSER BØR STØTTES

- Vil du komme og fortælle min skoleklasse om, hvad du oplevede under besættelsen og deportationen? Sådan spurgte læreren i samtidskundskab ved Dybbøl skole ved Sønderborg.

- Jeg sagde ja, men inden ret længe spurgte de, om der måtte komme endnu en klasse med - og det blev til ialt 3 klasser af store drenge og piger. De lyttede godt, og den ene time blev til 2.

Sådan fortæller sparekassedirektør Einer Hauberg, Tandslet.

Andre kammerater har fået lignende henvendelser, og fangekammerater bør sige ja til en sådan opfordring. Selv om man måske ikke er nogen erfaren taler, vil der blive lyttet, som man lytter til et øjenvidne, og så spiller veltalenheden ikke nogen egentlig rolle, men både af

hensyn til en selv, til skolen og til eleverne, bør man møde velforberedt. Skulle man blive stillet overfor et spørgsmål, man faktisk ikke rigtig kan svare på, er det klogere at sige dette, i stedet for at væve.

Mine egne erfaringer viser, at man skal anmode om at få to timer til rådighed. De skal være sammenhængende. Særligt interesserede skoleklasser kan bruge en eventuel tredje time til spørgetime.

Det er lettest at fortælle for skoleelever, der har en del baggrundsviden. En sådan gives bedst af den lærer, der enten er klasselærer eller har dyrket emnet forud f.eks. ved gennemgang af et emne som »Demokrati og diktatur«, »II verdenskrig« eller »Danmark under besættelsen«.

At man kommer uden honorar, er vel en selvfølge, men er der tale om en længere rejse eller en halvlang, er det naturligt, at man får rejseudgifter dækket. Vil skolen eller eleverne yde noget økonomisk, kan der henvises til at give en gave f.eks. til Kammeraternes Hjælpefond, giro 1 00 07 80, Sønderborg.

JØDISK HÆDER TIL DANMARK

»Hvis andre europæiske lande havde handlet ligesom jer, var vi kommet helt anderledes ud af sidste verdenskrig,« sagde Israels ambassadør i Danmark, Joseph Hadass den 5. maj på Frihedsmuseet i København.

Her overrakte han en hædersbevisning fra Museet Yad Washem i Jerusalem som en hyldest til det danske folk for dets hjælp til jødiske landsmænd i oktober 1943. Yad Washem er rejst som et mindesmærke for de millioner af jøder, der mistede livet under nazi-regimet, og hædersbevisningen - i form af et stort, indrammet dokument med tekst på engelsk og hebraisk - taler ikke bare om »æren for den danske modstandsbevægelse og den kloge regent, Christian X«, men også om det danske folks »generøsitet over for jødiske medborgere«.

Gaven blev modtaget af Svenn Seehusen, der er formand for såvel museet som Frihedskampens Veteraner, og Frihedsmuseets daglige leder, lektor Jørgen H. Barfod lovede at finde en fremtrædende plads til det hædrende vidnesbyrd.

TYSK DOMMERS LØGN OM AUSCHWITZ KOSTEDE DOKTORGRADEN

Den tidligere dommer Wilhelm Stäglich, Hamborg, er af universitetet i Göttingen blevet frataget den juridiske doktorgrad. Han var i 1979 medudgiver af bogen »Løgner om Auschwitz«, og bogen er af et sådant indhold, at han efter universitetets mening har misbrugt den akademiske doktorgrad.

Bogen er flittigt blevet berugt i nynazisternes agitation, og Stäglich har i bogen bl.a. hævdet, at den organiserede udryddelse af jøder i Auschwitz er et propagandaeventyr, der er opfundet af jøderne efter krigen for at øve moralsk og økonomisk afpresning overfor Tyskland. Bogen er nu blevet forbudt i Vesttyskland.

I en udtalelse har universitetet i Göttingen betegnet bogen som et makværk og sagt, at Stäglich har misbrugt dokortitlen til at give bogen en slags videnskabeligt skær.

MASSAKRE I RIGA

Hamborg 10.5.83. En 80-årig tidligere SS-officer blev i går idømt tre og

et halvt års fængsel ved landsretten i Hamborg for i to tilfælde at have medvirket til mord under anden verdenskrig.

Den 80-årige Karl Tollkühn blev dømt for sin deltagelse i to nedskydningsaktioner af berlinske jøder i en skov ved Riga i efteråret 1942. Ifølge retsformanden var Tollkühns indsats med til at sikre en gnidningsløs afvikling af henrettelserne af i alt 1400 jøder. Ifølge retten var Tollühn med til at ledsage to af i alt fire transporter af jøder fra Berlin til Riga.

Karl Tollkühn skal have ført en lastvogn, der kørte jøderne fra banegården til få hundrede meter fra den grav, hvor de blev skudt ned. Kun tre mennesker overlevede denne massakre ved Riga.

Den nu dømte tidligere SS-officer var efter sine egne oplysninger oprørt over, hvad der foregik, men gjorde ikke noget for at blive fritaget for sin post. Det ville alligevel ikke have lykkedes for ham, sagde Tollkühn i retten.

MINDES 40-ÅRET FOR ØDELÆG- GELSE

AF JØDISK GHETTO I WARSZAWA

Warszawa, 10/4: Polens katolske overhoved, kardinal Jozef Glemp, talte søndag ved en mindehøjtidelighed i anledning af 40 året for nazisternes ødelæggelse af den jødiske ghetto i Warszawa. De officielle mindearrangementer er blevet skarpt kritiseret af det forbudte fagforbund Solidaritet.

RINGKJØBING BANK
RINGKJØBING BANK
RINGKJØBING BANK
RINGKJØBING BANK

.... hvor der
sker noget!

**DAELLS
VAREHUS**

Kardinal Glemp sagde om de jøder, som mistede livet ved ghettoens oprør mod besættelsesmagten, at de »traf et valg, ikke mellem liv og død, men mellem en død i ydmygelse og en værdig død under kamp«.

Den katolske leder talte til en tætpakket menighed i Saint Augustines kirke - den eneste bygning som fik lov til at stå, da nazisterne jævnedes ghettoen med jorden i 1943.

Nedkæmpet

Tragedien begyndte i 1940, da ghettoen blev spærret af. 160.000 jøder døde som følge af sult. Siden blev 300.000 deporteret til tyske koncentrationslejre, og til slut blev ghettoen jævnet med jorden af nazisterne under nedkæmpelse af et oprør i 1943.

Før Den anden Verdenskrig boede der 3,5 mill. jøder i Polen. I dag er tallet ca. 15.000.

Gensyn med Dachau i 50-året for lejrens oprettelse

Dachau Klubben modtager hvert år fra den internationale Dachaukomité opfordring til at deltage i mindehøjtidelighederne i forbindelse med årsdagen for lejrens befrielse. På grund af den lange og dermed dyre rejse har klubben hidtil ikke ment det økonomisk forsvarligt at deltage, men da i år 50 års dagen for Dachaulejrens oprettelse skulle markeres i forbindelse med befrielseshøjtidelighederne, mente klubbens bestyrelse, at vi ved denne lejlighed burde »vise flaget«. Generalforsamlingen gav sin tilslutning, og jeg havde den store ære og glæde at skulle være den, der deltog på vegne af tidligere danske fanger i Dachau. Den 29. april 1945 befriede amerikanske soldater lejren, men af praktiske årsager afholdes mindehøjtidelighederne hvert år på den søndag, der ligger nærmest 29. april. I år skulle det altså have været den 1. maj, men da denne dag bruges til meget andet, blev mindehøjtidelighederne berammet til at foregå den 8. maj.

Jeg ankom til München hovedbanegård kl. 7 om morgenen d. 8. maj og blev i henhold til forlods samle kørt til den tidligere Dachaulejre, der nu er

mindepark. Her findes museum, der hvert år har besøg af næsten en million mennesker, en rekonstrueret fangebarak samt det oprindelige krematorium og gaskammer. Der er blevet etableret kirkekapeller for 3 forskellige trosretninger, monument ved krematoriet og vel først og fremmest ved appelpladsen, det særprægede hovedmonument, der blev indviet i 1958.

Ved monumentet foran krematoriet bød Eugen Kessler, den tyske Dachau-repræsentant, velkommen til de fantastiske mange fremmødte, en belgisk trompetgruppe spillede sørgemarch, og der var derefter samlet afmarch til appelpladsen, hvor præsidenten for den internationale Dachaukomité, dr. A. Guerisse, talte.

Så begyndte den store kransenedlægning til akkompagnement af tonerne fra et ungdomsorkester fra München, og uden naturligtvis at have foretaget nogen optælling, vil jeg gætte på, at der nok skal have været 125-150 buketter og kranser. Mange lande, specielt fra Østeuropa, gesandtskaber, legationer, politiske partier m.v. havde sendt et væld af kranser, den ene flottere end den anden og som oftest frembåret af mindst 2 personer. I dette opbud af meget store og imponerende blomsterkranser frembåret af talstærke delegationer druknede såvel Dachau-Klubbens nydelige bladkrans som dens formand unægteligt i mængden. Der var ikke efter afslutnin-

I anledning af lejrens 50-års-dag, var der i Dachau rejst to faneborge foran hovedmonumentet.

gen af højtidelighederne arrangeret noget kammeratligt samvær, og derfor tog jeg efter en kort rundtur på museet sammen med andre besøgende tilbage til München og kørte om eftermiddagen med toget tilbage til København.

Måske lyder det en smule bittert, men jeg savnede lidt personlig kontakt med i

Eugen Kessler byder i Dachau velkommen ved monumentet foran krematoriet.

(Foto: Poul Nielsen)

hvert fald enkelte af eksekutivkomiteens medlemmer. Muligvis hænger det sammen med, at danske og norske fanger var blevet reddet ud af lejren mere end een måned før den »officielle« befrielse.

Under alle omstændigheder takker jeg Dachau-Klubbens medlemmer for denne store oplevelse, som det trods alt har været for mig.

Poul Nielsen

FRØSLEVLEJREN SKAL BEVARES

Foreningen Frøslevlejrens Venner holdt i april generalforsamling i Frøslev. Formanden, Christen Karstensen, indledte beretningen med mindeord for Tonny Johansen, der var medstifter af foreningen. Af beretningen fremgik bl.a., at der netop er udsendt en folder, der skal agitere for tilslutning til foreningen. Der er truffet aftale om, at der indtræder en repræsentant for kontaktudvalget i bestyrelsen ligesom kommunaldirektør N. C. Andersen indtræder som observatør for Bov kommune.

Hans Bøjlund, der virker som foredragsholder i museet, berettede bl.a. om Neuengammeforeningens arrangement i lejren i november.

Frihedsmuseets leder, Jørgen Barfod, takkede foreningen og kontaktudvalget for arbejdet med at bevare lejren.

Politimester Iver Møller redegjorde for de forhandlinger, der var ført med amt og kommune, og som viste mulighed for videreførelse af vedligeholdelsesarbejdet.

Kassereren, Poul Skjærbæk, forelagde regnskabet, der godkendtes.

På bestyrelsens forslag valgtes et arbejdsudvalg, der skal bestå af lokale folk, der bl.a. skal beskæftige sig med de fremtidige aktiviteter.

Til bestyrelsen genvalgtes Christen Karstensen, Fr. Edeling og Poul Skjærbæk. A. Binneballe blev efter eget ønske afløst af Sv. Helleesen. Til suppleanter valgtes A. Binneballe og Orla Petersen.

Under debatten efterlystes et initiativ til at få skabt et register over alle, der har været interneret i Frøslev.

Frode Toft, Frihedsfonden, overrakte museet en tegning, der er fremstillet i lejren af kunstneren Carlo Wognsen og forsynet med en række autografer, formentlig som gave til en medfange. Og Ove Lykkeberg overrakte en platte og 250 kr. med hilsen fra Hannover-Stöcken-gruppen.

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

FORENINGERNE

Repræsentantskabsmøde 1983

I slutningen af marts holdt Fangesammenslutningen ordinært repræsentantskabsmøde i København. Alle foreningerne var repræsenteret, da formanden, Oskar Verner, bød velkommen. Der blev straks ved mødets åbning udtalt mindeord for de af foreningens medlemmer, der siden sidste møde var afgået ved døden, deriblandt Olav Holst, der har gjort et stort arbejde i Kammeraternes Hjælpesfond og i det fælles bladudvalg, ligesom han for år tilbage en tid var redaktør af det daværende blad »Gestapofangen«.

Til dirigent valgtes Jacob Jensen, og sekretæren, Poul Nielsen, oplæste protokollen, der godkendtes uden bemærkninger.

Den franske præsident besøgte Mindelunden

Så fik Oskar Verner ordet for at aflægge beretning. Han henviste i det sto-

re og hele til den udsendte skriftlige beretning. Han omtalte den udstilling, der har været afholdt sidste forår i Paris om de franske deporteredes skæbne. Sammenslutningen havde ikke selv repræsentanter, men en af foreningerne havde sendt et par repræsentanter derned, og de havde fået en storartet modtagelse. Senere havde den franske præsident været på besøg i Danmark og havde ønsket i forbindelse med et besøg i Mindelunden at hilse på danske modstandsfolk. Ved denne lejlighed var Fangesammenslutningen og dens tilsluttede foreninger repræsenteret sammen med en række modstandsorganisationer, bl.a. F.V.

Af en oversigt fra sikringsstyrelsen fremgår, at ca. 80% af alle, der får rente på erstatningsloven, har højeste beregningsgrundlag, ca. 10% har de mellemste beregningsgrundlag og rester de laveste beregningsgrundlag.

Til rekreativefondens er modtaget et beløb på 25.000 kr. fra Tipstjenesten, og Fonden af 9. november har sendt 10.000 kr. Der indkommer ikke så mange ansøgninger om tilskud til rekreation som tidligere, hvilket antagelig skyldes, at vore medlemmer er blevet ældre og mere svagelige, så de betænker sig på at rejse. Og det er også blevet dyrere.

Lovudvalget havde rettet henvendelse til den tidligere socialminister Bent Hansen om forbedringer for enkerne og enkelte andre forhold, men inden vi fik en forhandling med ham, gik han af. Der blev så lidt røre, da vi fik ny regering. Der var frygt for nedskæringer. I lovudvalget blev vi enige om at se tiden an, men vi er ikke hidtil blevet bekendt med sådanne planer for erstatningslovens vedkommende, bortset fra, at vi er ramt af samme loft over de halvårslige reguleringer som alle andre.

Bedre orientering om Bernadottegårdens enses

Af en beretning fra Bernadottegården i Hadsund fremgår, at man dels finder, at der mangler orientering om Bernadottegården, og dels at nogle kommuner er uvillige til at stille den fornødne kaution.

I relation hertil har Landsforeningen Gestapofangerne foreslået en henvendelse til socialministeriet herom, men vi foreslår, at den i første omgang sendes til Kommunernes Landsforening.

Udtrykte glæde over, at striden blandt Gestapofangerne er bilagt. Det har igen vist sig, at med lidt gensidig god vilje kan man komme langt.

Amnesty International har takket sammenslutningen for det beløb, vi sendte dem sidste år.

Omtalte derefter spørgsmålet om den tidligere afdeling i København af Erhvervshæmmedes Landsforening. Den har søgt optagelse i Fangesammenslutningen som en selvstændig forening. Der har været en brevveksling med afdelingen, og sagen beror på vedtagelserne på afdelingens generalforsamling, idet Fangesammenslutningen har udbedt sig afdelingens love til gennemsyn, og de skal først forelægges generalforsamlingen, der også skal tage stilling til spørgsmålet om foreningens navn.

*

Der er fortsat i brede kredse af befolkningen et ønske om at vide mere om besættelsestiden og modstandskampen. Det gør sig særligt gældende i de ældste skoleklasser. Personligt har jeg i

de senere år indtalt mindst 10 bånd til elever, der møder med det nødvendige udstyr, og så går der et par timer med at fortælle om den tid. Og mange af vore kammerater rundt om i landet har gjort en lignende indsats, og det er godt.

Gav til slut udtryk for, at samarbejdet i Fangesammenslutningen glædeligt går godt.

Beretningsdebatten viste enighed i hovedspørgsmålene

Fra debatten om beretning skal nævnes følgende:

Alfred Bertelsen, Århus, var enig i, at der ikke for tiden er grundlag for at rejse krav om ændringer i loven.

Bernt Johannessson aflagde beretning fra Rekreativefondens. Det fremgik heraf, at der i 1982 var ydet tilskud til 29 rekreativeophold. I de 8 år, Rekreativefondens har bestået, er der ydet tilskud til 717 rekreativeophold samt ca. 100.000 til de ferie hjem, der drives af foreningerne. Det tidligere højeste beløb på 1.500 kr. som tilskud er nu forhøjet til 2.500 kr.

Jacob Jensen omtalte den nye og bedre visitationsordning på Bernadottegården i Roskilde.

Poul Nielsen orienterede om bladets forhold og opfordrede foreningerne til at gøre en indsats for, at medlemmerne genterger deres abonnement eller nytegner et abonnement, hvis de ikke holder bladet i forvejen.

Bedst, når vi optræder i enighed

Else Drejer, Randers, fandt det vigtigt, at vi optræder i enighed og kunne derfor på Gestapofangerens vegne tage til efterretning, at der rettes henvendelse om Bernadottegårdene til Kommunernes Landsforening i stedet for en henvendelse til ministeriet. Der kan dog blive behov for en opbakning fra Fangesammenslutningen i konkrete sager, hvor det er af betydning, at ikke en enkelt forening, men hele Fangesammenslutningen står bag.

Kai Wadsbach tilsluttede sig opfordringen til at skaffe bladet nye abonnenter.

Helge Kierulff pegede på den norske erstatningslov og nævnte, at vore fangekammerater i Norge får 50% rabat på alle in Jenlandske rejser. Kan det ikke opnås herhjemme?

Jørgen Lind redegjorde for arbejdet med omlægning af kirkepladsen ved Helligåndskirken og flytningen af KZ-

mindesmærket, der nu får en langt bedre placering. Omtalte også den indsamling til monumentet, der nu foretages gennem bladet ved hjælp af girokort.

Evald Lægteskov, Odense, fandt, at den af Rekreativefondens fastsatte indtægtsgrænse for at opnå tilskud var sat for lavt.

Erik Lorentzen berettede om besøget på den franske KZ-udstilling og kritiserede, at Fangesammenslutningen af økonomiske grunde havde undladt at sende en repræsentant.

P. Møller Madsen havde gjort den erfaring på rejser i udlandet, at man der ved for lidt eller intet om modstandskampen i Danmark.

Laur. Kjøngerskov, Rødby, ønskede, at der i de københavnske turistvejledninger også var en omtale af KZ-mindesmærket.

Fanebæren optrådte i shorts

Arnold Jensen, Kibæk, påtalte, at der ved et dansk besøg i en KZ-lejr i Tyskland havde optrådt en fanebærer i shorts. (Lægteskov forklarede senere, at den oprindelige fanebærer pludselig havde opgivet at bære fanen, og på grund af hedebløge på det pågældende tidspunkt var hans stedfortræder af praktiske grunde den dag iført shorts.)

Debatten var i øvrigt præget af en række korte bemærkninger. Bl.a. havde følgende ordet for sådanne kortere bemærkninger: Ehgon Nielsen, Frode Toft, Solveig Skjøtt, Christen Karstensen, (Haderslev), Aaboe (Aalborg) og Peter Søgaard. Der var ialt 28 indlæg til debatten, så det var et møde, hvor der blev sagt noget. Og sluttelig blev beretning enstemmigt godkendt, efter at Oskar Verner havde lovet, at bestyrelsen ville se på de rejste spørgsmål, herunder også spørgsmålet om billigere rejser.

Regnskabet

Kassereren, Bernt Johannessson, forelagde regnskabet, der efter enkelte bemærkninger blev godkendt. I tilslutning hertil foreslog Arnold Jensen, at der igen i år blev bevilget 500 kr. til Amnesty International. Dette vedtoges.

Valg

I henhold til lovene var formanden på valg. Oskar Verner genvalgte med akklamation. Revisorerne Ehgon Nielsen og Ernst Jakob Jensen samt supplementen Gottlieb Hansen blev ligeledes genvalgt.

I det samarbejde med Frihedskam-

pens Veteraner nedsatte 5-mands udvalg repræsenteres F.V. af Sven Seehusen, medens fangeforeningerne tilsammen har fire repræsentanter. Der var foreslået genvalg af de nuværende fire medlemmer, nemlig Oskar Verner (Sachsenhausen), Hans Andersen (Buchwald), Alfred Bertelsen (Erhvervs-hæmmede) og Poul Brandt (Theresienstadt).

Jørgen Lind pegede på Dagmar Mørk Jensen, Thisted, som medlem eller eventuelt som suppleant.

Else Drejer støttede forslaget om genvalg, men pegede også på Dagmar Mørk Jensen som suppleant. Der var endvidere forslag om Jørgen Lind, Ove Laursen og Kai Wadsbach. De tre sidstnævnte valgtes.

Under punktet »Eventuelt« redegjorde Else Drejer for en række problemer i forbindelse med beregning af sociale ydelser.

Jens Thomsen orienterede om Landsforeningen Gestapofangernes højtidelighed på Københavns Rådhus.

Ved mødets afslutning rettede Oskar Verner en tak til dirigenten. Rettede også en tak til Buchenwaldforeningen, der nu i flere år har sørget for dette centralt beliggende mødelokale (Politiforeningens lokale i Nyropsgade). Takkede også Fangesammenslutningens bestyrelse for godt samarbejde og de to redaktører for deres gode arbejde for bladet. Takkede til sidst repræsentantskabet for det gode og saglige møde og understregede, at det samarbejde, der består, og den enighed, der ligeledes består i alle vigtigere spørgsmål, er en betingelse for, at vi kan stå stærkt. Og det gør vi, netop fordi vi i hovedspørgsmålene er enige og arbejder sammen.

Og dermed var endnu et vellykket og positivt repræsentantskabsmøde bragt til ende.

Fra bestyrelsesmødet i april:

Der optages TV-film i Husum

Formanden Oskar Verner oplyste, at han gennem Sømændenes Forbund hav-

de skaffet et beløb på 2000 kr., der gennem Frihedsfonden vil blive sendt til Newcastle, hvor der i 1982 i domkirken afslørede et mindesmærke for de danske søfolk, der omkom under krigen. Gennem Frihedsfonden var der kommet opfordring til at søge fremskaffet midler til at forsyne mindesmærket med en engelsk inskription, som skal være en oversættelse af den danske inskription, der har form af nogle vers, hvori mindet om de danske søfolks indsats hædres. Frihedsfonden har selv ydet et bidrag på 2000 kr. til formålet.

Jørgen Lind redegjorde for det fortsatte arbejde med KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken. Det oplystes i den forbindelse, at der allerede i de første dage er indkommet ca. 2.500 kr. ved den i bladet omtalte giroindsamling. Endvidere oplystes, at Frihedsfonden har skænket 5.000 kr. til installationen af gasflammen i mindesmærket.

Det drøftedes, hvor længe man skal foreslå, at flammen bør være tændt. Det blev overladt udvalget at forhandle derom og foreløbig foreslå, at flammen tændes daglig i tiden kl. 19-22.

Poul Nielsen oplyste, at der nu er tegnet godt 2.200 abonnenter på bladet. Det har været nødvendigt at afmelde godt 100 abonnenter, der ikke er blevet fornyet. (De er dog blevet det pr. 1/6).

Fra foreningerne oplystes følgende:

Hannover-Stöcken-gruppen holdt et velbesøgt årsmøde i Horsens.

Neuengammeferien har også holdt generalforsamling. Højtideligheden den 20. april havde i år samlet særlig mange mennesker. Der deltog en skoleklasse fra Padborg, og børnene var den følgende dag i Frihedsmuseet og i Ryvangen. Efter højtideligheden var der en hyggelig aftensammenkomst på Københavns Rådhus.

Theresienstadtforeningen holdt mindehøjtidelighed den 17. april på Mosaik Vestre Kirkegård, hvor man tillige mindedes den jødiske opstand i Warszawas ghetto i 1943.

Foreningen af Gestapofanger holder fødselsdagsfest i maj.

Gestapofangerne, Randers afdeling, har i maj udflugt til Bernadottegården i Hadsund med efterfølgende skovtur til Rold Skov med medbragte madkurve.

Landsforeningen Erhvervs-hæmmede har landsmøde i Aalborg i august.

Dachauklubbens formand, Poul Nielsen, deltager i maj i et internationalt stævne i Dachau, hvor man samtidig markerer 50-året for nazismen og den første KZ-lejr, der netop var Dachau.

Buchenwaldforeningen arrangerer busrejse til Neuengamme og Harzen. Medlemmer af andre fangeforeninger er velkomne.

I Husum i Sydslesvig optages i maj en film om Husumlejren. Fra Danmark medvirker Paul Thygesen, Jørgen Lind, Benjamin Mørch, Anders Thomsen og Valdemar Sørensen (Ribe).

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmøde 1983 afholdt på Kegnæs

Der er blevet en vis tradition for, at årsmødet hvert andet år holdes på fondens feriehjem på Kegnæs, og det skete i år i dagene 6.-7. maj. Tilslutningen var på 28, idet også damerne var med. Der var sørget for indkvartering til alle i nærheden. I løbet af fredagen samledes man på Kegnæs til et samvær om aftenen.

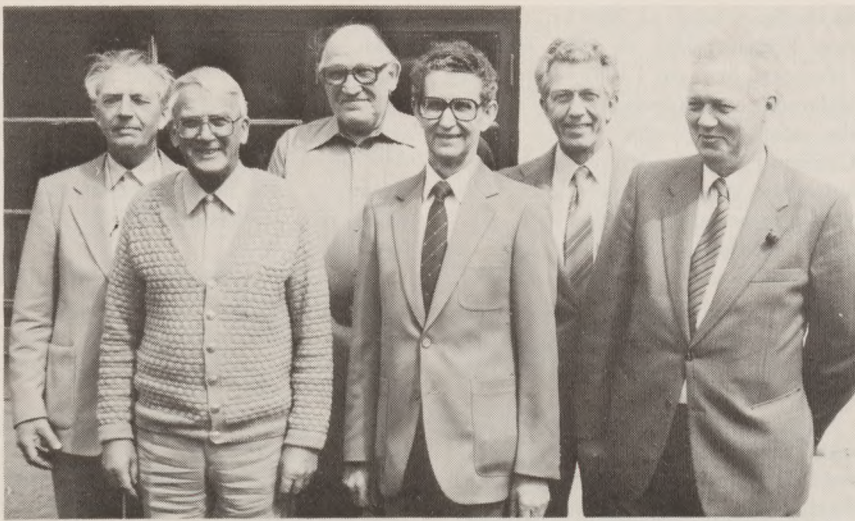
Her startede formanden, Mogens Dyre, med et hjerteligt velkommen dels til årsmødet, dels til Sønderjylland. Da Johannes Fosmark er en af dem i bestyrelsen, der har kendt Oscar Olesen, Aalborg, og Olav Holst længst, var det overdraget ham at udtale mindeord over disse to fangekammerater, der var afgået

ved døden i det forløbne år. De havde begge siddet i bestyrelsen i mange år, Olav Holst således i 22 år.

Mogens Dyre rettede derefter en særlig velkomst til de 6 nye medlemmer af bestyrelsen og udtalte de bedste ønsker for fremtidens samarbejde.

Fra u-bådsofficer til prædikestol

Efter middagen hørte vi et interessant foredrag af sognepræsten på Kegnæs Jeff Hermann Beck. Vi fik her en spændende skildring af hans livsløb fra u-bådsofficer til prædikestolen. Hans slutreplik lød: Jeg har ikke fortrudt springet til prædikestolen.

De nye medlemmer af bestyrelsen for Kammeraternes Hjelpefond. Bagest fra venstre Axel Jørgensen, Aalborg, Børge Andresen, Nærum og H. P. Skjoldborg, Sønderborg. I forreste række: Axel Lauritzen, Lyngby, Bernth Johannesson, Lyngby samt Niels Christian Andersen, Padborg. (Foto: F-k.)

Præsten havde i øvrigt medbragt et sæt nye sangbøger, og de blev brugt flittigt. Mødet med Sønderjylland opfordrer jo ligefrem til at tage sangbogen frem.

Lørdag den 7. maj startede forretningsudvalget med møde i feriehjemmet kl. 9, og kl. 10 fortsatte man med mødet i bestyrelsen. Imens var damerne på en spændende tur rundt på den interessante ø, Als.

Formanden indledte bestyrelsens møde med en redegørelse for fondens aktiviteter i det forløbne år. Han oplyste bl.a., at den nye kasserer, H. P. Skjoldborg, måtte træde til lidt hovedkulds. Nok vidste vi, at Olav Holsts helbred var for nedadgående, men alligevel følte vi hans bortgang som uventet brat. Det har for den nye kasserer været meget tidskrævende at sætte sig ind i det grundigt førte regnskab og at lave årsopstillingen, og for at aflaste ham i det daglige arbejde, foreslår forretningsudvalget, at regnskabet for bladet fremover føres af den, der leder bladekspeditionen (Ordningen er allerede så langt fremme, at den fungerer fra 1. juni 83).

Efter forslag fra et medlem af bestyrelsen blev der bevilget en kammeratskabs gave til enken efter en fangekammerat.

F-k aflagde beretning om redaktionens arbejde, og han kunne bl.a. fortælle, at årets problemer var løst i fuld enighed i redaktionen.

Poul Riis efterlyste en psykologisk analyse af baggrunden for tilslutningen til

fangeforeningerne. Bernth Johannesson glædede sig over det harmoniske forløb af bladsamarbejdet. F. B. Larsen fandt det naturligt, at bladet bringer en hel del stof om arbejdet i foreningerne, dels af hensyn til foreningerne, dels af hensyn til myndighederne.

Povl Brandt efterlyste mere stof til vejledning for dem, der blev enker. Hvad skal de gøre i deres nye situation? Han havde kun hørt om tilfredse abonnenter, og han sluttede med at sige: -

Fra årsmødet i Kammeraternes Hjelpefond: Fra venstre den tidligere sognerådsformand Jes Bladt og fondens formand, civilingeniør Mogens Dyre. Jes Bladt fortalte alt, hvad der er værd at vide om Kegnæs før og nu.

Der er ikke mange foreninger, der kan fremlægge et så sobert blad som vort.

Feriehjemmet optaget i 42 perioder

Preben Feddersen fortalte om arbejdet med at fordele pladserne på feriehjemmet på Kegnæs. 58 har søgt i 83, 16 af dem har fået afslag, og feriehjemmet er derefter belagt i 42 perioder i tiden fra 17. februar til 21. december. Han havde i årets løb modtaget mange glade breve, og det var altid en fornøjelse at tale med ansøgerne. Beboerne af feriehjemmet er glade og taknemmelige for det, vi gør for dem

Mogens Dyre føjede hertil, at feriehjemmet altid er i prima stand. »Jeg kommer her af og til uanmeldt og glæder mig over, at bedsteforældre, forældre, børn og børnebørn kan holde ferie her sammen. Ret mange sender efter opholdet et beløb til dækning af el og olie til fyret. Nøglen sendes ti dage før ankomsten, og den er hidtil altid kommet tilbage efter brugen.« sluttede han.

Kassereren H. P. Skjoldborg fremlagde det reviderede årsregnskab. Revisionen var foretaget af direktør Hans Ege Jensen, Sønderborg.

F. B. Larsen takkede for regnskabsaflæggelsen. Regnskabet er godt og overskueligt stillet op, og det er imponerende, at den nye kasserer har kunnet løse opgaven på så kort tid.

Til bestyrelsen genvalgtes formanden,

Deltagerne i repræsentantskabsmødet i Landsforbundet af Buchenwaldklubber (med damer) samlet uden for den smukke Pøt Mølle restaurant ved Frijsenborg i midtjylland.

næstformanden, kasserer og sekretær.

Formanden oplyste derefter, at forretningsudvalget har forskellige forslag til a-jour-føring af fundatsen. De vil nu blive sendt til evt. godkendelse til alle i bestyrelsen.

F. B. Larsen: - Vi ser gerne et udspil fra forretningsudvalget.

*

Som afslutning på det vellykkede årsmøde gav tidligere sognerådsformand Jes Bladt en redegørelse for Kegnæs før og nu. Han oplyste bl.a., at befolkningen ved afstemningen i 1920 med næsten 100% havde stemt for Danmark.

Det er hensigten at afholde næste årsmøde den 12. maj, muligvis i København.

F-k.

HELSE I SØNDERJYSK BLAD OM KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Sparekassen Sønderjylland, Aabenraa, udgiver et smukt udstyret blad for sine 8000 kunder. Det redigeres af Bjarne Jørgensen.

Bladets nummer 1 for 1982 bringer en helside om Kammeraternes Hjælpfond og bygger på en samtale med fondens formand, civilingeniør Mogens Dyre, Nordborg. Samtalen redegør for hjælpefondens formål og arbejde og om læge Henrik Niensens undersøgelse om dødelighed og invaliditet blandt tidligere deporterede.

Der fortælles også om feriehjemmet på Kegnæs, ligesom helsiden bringer et smukt farvefoto af feriehjemmet på Kegnæs.

Repræsentantskabsmøde i Landforbundet

Det årlige repræsentantskabsmøde blev afholdt i Århus fredag den 6. maj 1983.

De fleste af deltagerne i sammenkomsten for Københavnsklubbens midtjyske medlemmer samlet ved gavlen af IPA's hus i Søndervig.

Buchenwaldklubbernes medlemstal er af naturlige grunde stadig dalende, men udgør dog endnu 535 ialt. På mødet udtryktes tilfredshed med de resultater, der var nået, specielt med hensyn til det nye arrangement omkring mindesmærket for den ukendte KZ-fange ved Helligåndskirken i København, blad-samarbejdet og samarbejdet i fangesammenslutningen i sin helhed. Man glædede sig over, at uoverensstemmelserne indenfor Gestapofangerne var bragt ud af verden, og håbede på en tilsvarende, for alle parter lykkelig løsning af de øjeblikkelige problemer inden for de Erhvervshæmmede.

I forbindelse med mødet blev der lagt blomster ved mindetavlerne på Århus politigård, og mødet sluttede med en vellykket frokost på Pøt Mølle.

HA

Sammenkomst i »Atriumgården« i Søndervig

Onsdag den 4. maj havde bestyrelsen for Buchenwaldklubben i København inviteret os fra det midtjyske med koner til en sammenkomst.

Vi var ialt 22, og vi havde en herlig dag sammen, hvor vi diskuterede og talte lidt om »gamle« dage, men alligevel mest om, hvor godt vi trods alt har det (os der var forsamlede). Vi kan jo kun betragte os som privilegerede ved at kunne mødes raske og rørige nu 38 år efter vores hjemkomst.

Der var ikke noget specielt arrangement, men vi kan jo heldigvis underholde os selv, uden at der forud skal være noget fast program.

Vi mødtes kl. 10.30-11.00, og der var jo straks meget at tale om. Derefter spiste vi en dejlig frokost, som bestyrelsens koner havde arrangeret. Vi skulle jo selvfølgelig også ud og se Vesterhavet, og derefter drak vi eftermiddagskaffe.

Sidst på eftermiddagen tog vi afsked med hinanden, og jeg vil her benytte lejligheden til at takke bestyrelsen og deres koner for en virkelig god og interessant dag.

*Simon Laursen
Nørre Snede*

GESTAPOFANGERNE

Frøslevlejrens venner

afholder sit traditionelle sommermøde i Frøslevlejren på lejrens 39 års fødselsdag LØRDAG DEN 13. AUGUST KL. 14.00.

Der bliver foredrag om emnet: Frøslevlejrens fortid, nutid og fremtid.

Mødested: Frøslevlejren.

Alle interesserede er velkomne.

Christen Karstensen

TO NOGENLUNDE STILLE MINUTTER PÅ RÅDHUSPLADSEN

De to minutters stilhed på Rådhuspladsen i København 9. april- på 43 års dagen for besættelsen - blev trods alt ikke så ustilfældige, som især tidligere modstandsfolk havde frygtet. De mange unge protestanter og gadeteatermagere, der længe før kl. 12 var gået i aktion foran Rådhusets hovedtrappe, var nogenlunde rolige i de to minutter efter time-slaget og så heller ikke meget længere.

Stille var der derimod inde i Rådhus-hallen, hvor henved 200 mennesker samledes foran mindesmærket for besættelsestidens faldne. Her nedlagde næstformanden i Landsforeningen Gestapofangerne, Axel Lauritzen, en krans, og formanden for foreningens Sjællandsafdeling, Jens Thomsen, talte,

inden man sluttede med at synges »Kæmp for alt hvad du har kært«, hvorefter deltagerne måtte skynde sig væk for de bombeattrapper (rå rødbeder med stjernekastere), der blev kastet mod politiberedskabet foran Rådhusets hoveddør.

Forhenværende politiassistent Jens Thomsen nævnte i sin tale ved mindesmærket indenfor »nogle højdepunkter, der havde så stor betydning for den moralske oprustning af københavnernes under besættelsen«. Han mindede om den 28. august 1943, hvor de danske myndigheders nej til tyskernes krav om indførelse af dødsstraf førte til 29. august med bl.a. flådens sænkning og Kaj Munks første provokerende tale. Han mindede om folkestrejken den 1. juli 1944 og politiets internering den 19. september samme år, og Jens Thomsen sluttede med at sige, at når man nu ser og hører, hvad der rundt i Europa er ved at genopdukke af nazisme og fascisme, ja, »så må vi slås for at styrke vort demokrati«.

RANDERS Ny kasserer

Efter en lang årrække som en meget dygtig kasserer for Randers afd., har Jenny Fuks på grund af helbredet trukket sig tilbage fra denne post. Jenny forbliver i bestyrelsen som almindeligt medlem. Til ny kasserer har vi valgt Katrine Larsen, Sjællandsgade 11, Randers, tlf. 06-42.58.60.

GESTAPO-FANGERNE Randers afd.

Sjællands afdelingen 25 års stiftelsesfest

Sjællands-afdelingen holdt 25 års fødselsdagsfest i Parolesalen i Nyrupsgade den 2. maj. Der var mødt 51 festglade kammerater til et meget smukt pyntet bord i blå, røde og hvide farver, samt blomster i dito farver.

Festtalen blev holdt af foreningens næstformand Mogens Pedersen. Han opridsede foreningens historie gennem de 25 år og tegnede et billede af fremtidsopgaverne.

Der var underholdning af sangeren Store Sebastian, der tolkede de danske sange på en vidunderlig måde.

Der blev udover kinesisk lotteri bortauktioneret 3 askebægere fra 25 års jubilæet i Lorry.

Endvidere var der en håndmalet platte med Gestapofangerens Symbol, malet og udført af Tove Clausen. Denne platte indbragte 260 kr., hvoraf halvdelen tilfaldt Sjællands Afdelingen, og den anden halvdel Sjællands Afdelingens Mindefond.

Alt i alt en god fest i godt kammeratskab.

A.L.

Landsstævne i København

Ved et nyligt afholdt bestyrelsesmøde Kristi Himmerfartsdag blev det bestemt, at Landsforeningen Gestapofangerne holder landsstævne i København den 27.-28. og 29. august 1983.

I forbindelse med stævnet, der arrangeres sammen med Neuengamme-foreningen, er der repræsentantskabsmøde.

MODSTANDSPLATTEN

Da vi nu kun har et lille oplag tilbage, skal du skynde dig at bestille den, hvis du endnu ikke har erhvervet en. Den er forarbejdet af Bing og Grøndahl i modstandskampens farver efter idé og skitsetegning af Solveig Skjøtt og rettegning af Cai Caspersen og koster 150 kr. plus porto.

Den kan bestilles hos formanden for Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen, Solveig Skjøtt, (02)48 56 74.

ÅRHUS

Generalforsamling

Generalforsamling blev afholdt i Landsforeningen Gestapofangerne, Århusafdeling den 24. april.

Edith Johansen, der har fungeret som formand siden Tønnys død den 10. oktober, bød velkommen til de mange fremmødte - særlig til landsformand Chr. Karstensen. De 5 kammerater, vi havde mistet i årets løb, blev mindet. Th. Nielsen valgtes til ordstyrer og Per Madsen til protokolfører.

Af den fyldige formandsberetning fremgik, at Bjarne Christensen har holdt hele 6 skoleforedrag det sidste halve år. Og Otto Laugesen har ført en række sociale sager igennem, de fleste med positivt resultat. Af andre begivenheder blev nævnt sommerturen med Randers afd. til Bangsbo-Museet og

Aalborg, hvor vi nød gæstfriheden hos Ester og Boris og så den interessante, illegalt optagne film om besættelsestiden. Landsforeningens stævne på Molskroen var ligeledes vellykket. Århus afd. fejrede sit 25 års jubilæum sidste søndag før jul, og vi havde fornøjelsen at høre lektor Johs. Nielsen fortælle om og læse op af bogen »Vi bringer en særmelding«, som han netop havde udgivet.

Rønde kommune har som den eneste i landet nægtet at give kaution for en person, tilhørende modstandsbevægelsen, der søgte optagelse på Bernadottegården i Hadsund. Per Madsen fortalte om, hvad der fra vor side var gjort for at få kommunen til at ændre holdning og beslutning, men alt var forgæves.

Regnskabet blev godkendt, og kontingentet forhøjes til 50 år. Til bestyrelsen genvalgte Edith Johansen, Hans Bartram og Per Madsen. Suppleant Bjarne Christensen.

Repræsentanter foruden Edith Johansen: Bjarne Christensen, Th. Nielsen og Per Madsen. Suppleant Hans Bartram.

Leo Kæraa genvalgte til revisor med Erna Mallings som suppleant.

P.M.

HANNOVER-STÖCKEN

I forbindelse med vor generalforsamling mødtes vi ved mindestenen på Klosterkirkegården og nedlagde som sædvanlig en krans. Derefter holdt vi generalforsamlingen på Kronborg, og i år var 75% mødt frem.

Formanden, Peter Møller Madsen, bød velkommen til de mange fremmødte og aflagde derefter beretning. Det vedtoges at bevilge 250 kr. til Frøslevlejrens Venner samt at skænke den sidste af vore platter til Frøslev Museet samt det sidste af Ib Hansens malerier, malet lige før han blev arresteret af Gestapo og senere døde i Hannover-Stöcken.

Kaj Wive, der ikke ønskede at fortsætte som kasserer, foreslog i stedet Gunnar Transel, der derefter overtog kassen.

Efter generalforsamlingen havde vi fællesspisning sammen med indbudte gæster og vore koner. Alt i alt en dejlig dag, hvor minderne rigtig blev drøftet. Vi enedes om at mødes igen 5. maj 1984.

Ove Lykkeberg
sekretær

NEUENGAMME

Ved Helligåndskirken den 20. april

Omlægningen af monumentpladsen betyder en nyskabelse

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme havde den glæde, at mange var mødt frem til foreningens årlige mindemøde ved monumentet for den ukendte KZ-fange ved Helligåndskirken i København den 20. april på 38 års dagen for vor befrielse fra Neuengamme.

Hele pladsen foran kirken er blevet omlagt. De store træer er fældet og anlægget er blevet brolagt meget smukt. Monumentet er blevet flyttet og står nu velplaceret ved pladsens midtergang. Monumentet er blevet rensset. Efter adskilligt hærværk ved bemaling og plaktophængning var det blevet slemt medtaget. Dette er nu rettet op. Farverester og andre skader er fjernet. Skålen øverst på monumentet er repareret, og der er nu indlagt by-gas til flammen, så den nu kan tændes uden besvær på højtidssdagene.

Flytningen af monumentet er foregået i samarbejde med menighedsrådet og Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45. Menighedsrådets repræsentant, afdelingsingeniør Ellen Hess Thaysen har ydet en stor indsats ved arbejdets gennemførelse. Sammenslutningen var repræsenteret ved Poul Nielsen og Jørgen Lind. Den meget vellykkede omlægning var tiltrængt og fortjener megen ros til alle, der har medvirket fra brolæggere til arkitekter.

Landsforeningens formand Jørgen Lind bød den store forsamling velkommen med en særlig hilsen til eleverne fra Frøslev-Padborg skole, der deltog i højtideligheden. Jørgen Lind rettede også en tak til Ellen Hess Thaysen for den store indsats hun havde ydet i forbindelse med flytningen af monumentet. Jørgen gav derefter ordet til formanden for Dachau Klubben, Poul Nielsen, der bl.a. sagde:

- For nogle få dage siden var der en god ven af mig, der, da han hørte, at jeg skulle tale her i dag, spurgte mig, hvorfor bliver I ved med at svælge i fortiden? Hvorfor bliver I ved med at hade? Hertil

Tilbud fra Frihedsmuseets Venners Forlag

FMV-forlaget har efterhånden en hel del bøger til salg, som mange gamle fanger sikkert vil være interesserede i. Lad os derfor gøre opmærksom på både de nye bøger og andre bøger, hvis restoplag FMV-forlaget har fået til salg. Det må iøvrigt i denne forbindelse huskes, at al fortjeneste går til støtte for Frihedsmuseet.

Som særlige tilbud kan vi nævne:

Erling Foss: På eget ansvar kr. **25,-**
»Faldne i Danmarks Frihedskamp« kr. **60,-**

Herudover kan nævnes:

Kassette-lydbånd med originale optagelser fra befrielsen
og besættelsen kr. **60,-**
Registrant over Frihedsmuseets dokument-samling kr. **50,-**
Edvard Andersen: Korrespondentliv, da Hitler tog magten kr. **20,-**
Kjeld Feilberg: De flygtede til kamp. (Om de danske
soldater, som tog til Sverige 9. april 1940) kr. **20,-**
Palle Schmidt: Sort propaganda kr. **20,-**
Jørgen H. Barfod: Redning fra Ragnarok.
(Om redningen ud af Tyskland) kr. **25,-**

Alle bøgerne kan fås ved henvendelse til Frihedsmuseet.

Ved Kåre Klint siliserede trefod ved Helligåndskirken på Strøget i København talte den 20. april Dachau-Klubbens formand, Poul Nielsen. Billedet giver også et indtryk af monumentets nye placering.

bage til livet. Vore tanker går til de mange, kendte og ukendte, hvem dette ikke skulle forundres og udtrykker et
ÆRE VÆRE DERES MINDE!

Efter talen nedlagdes krans og blomster ved monumentet bl.a. fra Sammenlutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45, Buchenwald-Klubben, Dachau-Klubben, Foreningen Gestapofangerne fra Sjælland og Neuengammeforeningens krans blev lagt af Lone fra Frøslev-Padborg skole.

Som afslutning sang forsamlingen »Aldtid frejdig når du går«. Efter højtideligheden samledes man på rådhuset i Havneråds-salen til kammeratligt samvær, hvor borgerrepræsentant, sekretær Otto Madsen, havde skaffet os husly, og hvor rådhusbetjente og personale hyggede om os.

NK

SKOLEBØRN FRA PADBORG PÅ OPSIGTSVÆKKENDE BESØG

Som bekendt her fra bladet havde Neuengammeforeningen sidste år en skoleklasse med på besøg i Neuengamme. Det var 10. B fra Frøslev-Padborg skole. I november deltog de i foreningens sammenkomst i Frøslev, og i april var de inviteret til København. Her overværede de 20. april-højtideligheden ved KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken, besøgte Frihedsmuseet og Mindelunden i Ryvangen, ligesom de var gæster hos foreningens formand Jørgen Lind.

Men deres lærer Chr. Lauritzen er en initiativrig pædagog, der også underviser i samfundsorientering. Klassen har i et par år gennemført et studieprojekt om 2. verdenskrig, og som afslutning på Københavns-besøget havde læreren nok så sensationelt fået arrangeret et besøg i en forladt ejendom på Nørrebro, hvor en gruppe unge BZ-ere holder til. Det blev for begge parter en interessant oplevelse.

Padborgbørnenes indtryk af besøget

»Et anarkistisk samfund, hvor alle skal føle et naturligt ansvar for hinanden, ville være paradiset. Men et sådant samfund er desværre totalt urealistisk«. Således formulerede Flemming sit indtryk i en samtale med Flensborg Avis.

De øvrige elever deler stort set Flemmings mening. Men Henrik tilføjer dog: »Det overraskede mig, hvor meget de i

kunne jeg kun svare, at mine kammerater og jeg afgjort ikke føler, det er at svælge i fortiden, men ganske naturligt at mødes og samles på årsdagen for vores befrielse fra Neuengammelejren. Vi føler det lige så naturligt at rette vores glæde og taknemmelighed mod vores modige og beslutsomme kammerater i svensk og dansk Røde Kors med Folke Bernadotte i spidsen, der muliggjorde dette, og samtidig lade tankerne gå tilbage til de mange, mange tusinde, som ikke fik samme nådige skæbne, som vi, men gav det største man kan give, nemlig livet.

Det er da muligt, og for så vidt også forståeligt, hvis nogen af jer unge, der er til stede i dag, tænker: Mon dog ikke disse gamle mænd overdriber lidt? Men jeg kan forsikre jer om, at jeg aldrig på nogen måde har læst eller hørt skildringer om tilværelsen i de tyske kz-lejre malet i mørkere farver end virkelighedens. Der har virkelig i dette århundrede og omtrent på disse breddegrader levet personer eller individer, jeg afstår fra at anvende betegnelsen mennesker, der ved en ydmygende og nedværdigende behandling parret med råhed og brutalitet har myrdet i tusindvis, ja, millionvis af mennesker, der var anbragt i disse lejre, blot fordi de var af en anden race, tro, havde en anden politisk overbevisning end den på bjergget gældende eller på anden vis modstandere af det nazistiske styre. Mord var det, enten det

skete ved direkte henrettelser eller dødsårsagen var sult, sygdomme, mishandlinger. Vi bærer ikke noget ved til hadets bål, men man kan da ikke forvente og forlange, at vi skal glemme, hvad vi har set og oplevet.

Vi er nogle af de sidste vidner til disse skændselsgerninger, og vi må og skal lade vores røst høre, når det af og til hævdes, at der kun eksisterede nogle få lejre dengang.

Han sluttede med at sige:

- Alle skandinaviske fanger blev samlet i et bestemt hjørne af lejren, pakker fra Røde Kors blev nu udleveret, en noget lempeligere behandling blev os til del, man fornemmede helt tydeligt, hvilken indflydelse Bernadottes besøg i lejren havde på behandlingen af os skandinaver. Men i den øvrige del af lejren fortsatte henrettelser og mishandlinger, og de store mængder af bl.a. brugt fodtøj fortalte deres tydelige sprog om, hvad der var hændt her, før vi kom.

Endelig den 20. april slog befrielsestid, svenske og danske busser og ombyggede lastbiler førte os ud af lejren, ganske vist så sent på dagen, at vi kun nåede til det svenske hovedkvarter ved Friedrichsruhe, hvor vi af sikkerhedsmæssige grunde måtte overnatte. Men næste dag kunne vi fortsætte mod Danmark og Sverige, og er stadig dybt taknemmelige over denne nærmest ufattelige redningsaktion, der bragte os til-

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

virkeligheden tænker over tingene. De har lov til at have deres meninger - selv om jeg ikke sympatiserer med dem.«

Og Dan siger: »Jeg forstår, hvorfor de protesterer, men det samfund, de ønsker, vil ikke kunne fungere.« Lone tilføjer: »De så lidt ned på den måde, vi lever på. Vi foretager os ikke noget, der kan give tilværelsen indhold.«

Sluttelig sagde Flemming: »Der er to grupper BZ-ere. Den ene halvdel er blot ballademagere, mens den anden er rigtige BZ-ere, dem der er idealister. Jeg spurgte dem, hvad de ville gøre, hvis deres samfundsnedbrydende aktiviteter lykkes. Det fik jeg ikke svar på.« Og Flemming mener i øvrigt, at medierne giver et forkert billede af BZ-problemet. »Det er altid kun ballademagere, der sættes i focus,« siger han.

Alt i alt betragter Padborg-børnene turen til København som en berigende oplevelse, der har været med til at forme deres syn på tilværelse.

Klassen er nu kollektivt indmeldt i foreningen Frøslevlejrens Venner, og den 4. maj deltog de i højtideligheden i Frøslevlejren, også selv om de samme dag var til skriftlig eksamen til kl. 17.30.

-t

SACHSENHAUSEN

Gensyn med Sachsenhausen og Ravensbrück

Sachsenhausenforeningen på Fyn med Evald Lægteskov som organisator, har været på en fem dages tur til Berlin DDR i april måned.

Den 21. april 1983 mødtes vi ved den gamle rutebilstation i Odense, og med en undtagelse, så forløb rejsen præcis med 24 fynboer fra Odense, Svendborg og Tåsinge og 3 fra Brabrand ved Århus, der stødte til i Fredericia.

Denne undtagelse havde glemt sit

pas, men med velvillig hjælp fra en af de pårørende blev det skaffet til veje.

Det var en smuk tur, med solskin og godt humør kørte vi ned gennem Sønderjylland og Slesvig-Holsten. Vi gjorde ophold i Slesvig for at spise en tiltrængt frokost og samtidig handle lidt.

Gennemkørselen ved grænseovergangene forløb gnidningsløst, og kl. 9 om aftenen nåede vi hotel »Unter den Linden«, hvor vi boede den første nat.

Vi fik et rart værelse, så vi kunne hvile ud til de næste dages strabadser.

Næste formiddag blev vi flyttet hen til det nyeste hotel i Berlin »Paladshotellet«, der er et meget eksklusivt hotel,

Det lille monument, der hædrer mindet om dødsrædens ofre, er rejst ved indgangen til Sachsenhausen - før porten.

bygget af arkitekter fra Stockholm, og beliggende i centrum.

Vi vandrede hen til fjernsynstårnet, der er 361,5 m højt, og med elevator for vi op i »kuglen«, der i en højde af 207,5 m har en smuk café, hvor gulvet under bordene langsomt drejer rundt, så man kan nyde udsigten over hele Berlin - forudsat at vejret er til det. Den dag var det lidt diset, men man fik dog et indtryk af det vældige byggeri, der har fundet sted i centrum efter krigen.

*

Turen til Ravensbrück var bevægende for os tre Ravensbrück'ere. Ravensbrücks arbejdskomité for DDR havde lige lagt kransen ned og holdt en kort højtidelighed, da vi kom, så vi nåede at hilse på Rosa Thälmanns datter Irma, Anna Zinndermann og flere tyske kammerater.

Derpå stillede vi op med Anna Henriksen forrest med fanen og Lilli Andersen med kransen, og stille gik vi forbi søen, hvor vore kammeraters aske og urner blev sænket ned, da nazisterne havde travlt med at rydde op efter sig, før sammenbruddet kom.

Nu er det et fredet sted, hvor mindepladsen fortsætter med brede trappetrin ned i søen, der ofte bliver smykket med roser som et tæppe på trinene og svømmende i solen.

Monumentet, der har en meget høj sokkel, med en stående kvindeskikkelse, som bærer en døende kammerat, er meget smukt. Hun ser ud over søen, til den lille bys tårne og hustage - det syn, der var en slags symbol for mange fanger, der håbede på, at det var porten til friheden, når freden engang kom.

Lilli Andersen lagde kransen, mens Anna Henriksen sænkede fanen.

Ved monumentet talte Astrid Blumensådt, og hun erindrede de 92.000 døde kammerater, der ikke nåede at komme hjem, men fik en død, som vi alle vidste var en frygtelig skæbne at få i en koncentrationslejr. Vi har ofte sagt og ment: I skal ikke blive glemte! Men for at virkeliggøre det løfte, er ord ikke nok. Vi må efter evne og i alle lande, gøre en indsats for freden, for at dette ikke gentager sig. Først da kan vi sige, at de ikke bliver glemte.

Med ordene: - Vi troede på en fred for hele verden, da krigen var forbi, men vore fjender tjener på at ruste, de vil kun krig, de ønsker ingen fred, så derfor må vi stadig kæmpe mod en verden, der vil dræbe, sluttede taleren.

Mens Anna sænkede fanen, lagde Lilli kransen ned for foden af monumentet, og hun sænkede fanen tre gange til ære for vore døde kammerater.

Vi vandrede langsomt hen langs muren, der omgav lejren. Vi så på de tusinde roser, der nu er plantet der, og på de 23 nationers navne, hvis kvinder havde kæmpet og lidt i Ravensbrück.

Før vi så museet, fik vi forevist en film, og den gjorde stort indtryk på os fra Ravensbrück, for dér genkendte vi flere af vore udenlandske kammerater, der nu er døde.

I fængslet, der nu er museum, gik vi omkring og så cellerne, hvor hver nation på forskellig måde viser deres modstandskamp, og på de rum, hvor man i vitriner og på væggene så de arbejder, der illegalt var udført i lejren, eller fotos af mange kammerater, der nu er døde.

Udenfor standsede vi ved dødsgangen, hvor vore kammerater blev skudt, det eneste sted, hvor vi måtte gå alene, og selv om vi hørte skuddene om morgenen, når vi stod og ventede på at marchere til arbejde på Siemens, vidste vi ikke dengang, hvor det var, der blev skudt.

*

Næste dag kørte vi til Sachsenhausen. Da vi ankom, var der tusindvis af mennesker derude. Der blev netop den dag afviklet det årlige sportsstævne, et mindeløb, der startede fra appelplassen, til minde om lejrens befrielse.

Vi måtte vente, til de sidste løbere havde forladt pladsen, hvorefter vi gik ned til monumentet. Her lagde Knud Jespersen kransen, medens Peter Damsgård sænkede fanen til ære for vore døde kammerater. Arne Jørgensen holdt derpå en kort tale. Han sagde: - Helvede har mange navne. Ravensbrück, Auschwitz, Bergen-Belsen, Dachau, Buchenwald samt mange andre - Sachsenhausen var også et af dem. Hundredetuisinde har passeret gennem disse porte, mange for aldrig at vende tilbage. Af dem, der kom hjem, har et meget stort antal stadig psykiske problemer. Derfor må vi kæmpe mod nazismen og undertrykkelse i alle dens former, samt for forståelse og international fred, og aktivt gå ind i kampen mod alle former for atomvåben.

Nordahl Grieg, der forsvandt under et bombetogt mod Berlin i en engelsk maskine, skriver i sin bog »Ung må verden endnu være« følgende:

Jorden er rig - hvis her er nød - skyldes det svig.«

Efter et øjeblik stilhed, hvor vi mindedes dem, der aldrig kom hjem, sang vi sidste vers af »Altid frejdig«.

Efter en rundtur i lejren til krematoriet og henrettelsespladsen var vi også i Zellenbau, hvor vi bl.a. så en model af den underjordiske fangebunker, som først blev afsløret under Sachsenhausenprocessen i 1947. SS havde nemlig dækket den fuldstændig til med jord, inden de forlod lejren, men en enkelt fange, der havde overlevet et ophold i den, påviste, at den fandtes, selv om SS afviste ethvert kendskab til den.

Efter at vi havde anbragt en krans i den danske afdeling af nationernes museum, gik turen atter tilbage til Berlin.

Hjemturen gik over Kiel, hvor nogle af os havde en kaffepause, mens andre var ude at handle. Så gik vi om bord i færgen, hvor der var dækket et dejligt koldt tag selv bord. Øl og snaps var der også mulighed for at købe, så tiden gik gemytligt, til vi nåede Bagenkop, og på resten af turen dryssede så det ene hold - og så det andet hold af, og da vi nåede endestationen, stod vi så - resten af os - i småregn og kikkede langt efter taxaer, men så kom de i stribe, og hjem gik det, godt tilfredse med en heldig gennemført tur.

Astfred. - Lægte, Odense

MINDEORD

Hans Magle

Fhv. sognepræst Hans Magle, Balle-rup, blev 91 år. Han havde bl.a. virket som KFUM-sekretær i Kina, inden han i 1937 blev præst for den danske menighed i Tønder, hvor han var til pensioneringen i 1958. Siden var Hans Magle dog i en periode hjælpepræst i Stengård sogn i Gladsaxe.

Under besættelsen var Hans Magle aktiv i modstandsbevægelsen, og han var i et halvt års tid i Gestapos fangenskab. I 1948-49 var Hans Magle særlig udsending i London for Sydslesvigsk Udvalg. Han var foruden en respekteret prædikant en flittig skribent, der bl.a. skrev en bog om den vestslesvigske salmedigter Matthias Clausius.

Han har skrevet et værdifuldt bidrag i bogen: »Frøslev, tysk fangelejr i Danmark«. Han har givet det overskriften:

Knud Aage Jespersen går op med kransen og Peter Damsgård med fanen.

»Kirke og skole« i Frøslevlejren. Selv om artiklen naturligvis behandler sit emne, giver den også et godt billede af Hans Magles sprudlende humør og ukuelige, danske sindelag. Prøv at læse den igen.

F-k.

Jytte Feilberg

Fru Jytte Feilberg, Roskilde, blev 65 år. Jytte Feilberg, der var født Stockfleth på herregården Randrup ved Lille Vildmose, var den sidste af denne gamle adelsslægt. Som ung uddannede hun sig i England og Tyskland i kunst og kunsthistorie, men forlod i protest Hitlertidens Tyskland.

I 1942 blev hun gift med daværende premierløjtnant, senere major, Kjeld Feilberg, og hun deltog sammen med ham aktivt i det illegale arbejde under besættelsen og fortsatte kampen under hans fangenskab. Jytte Feilberg tog efter krigen meget del i den offentlige debat om etiske og nationale spørgsmål og ydede blandt andet sit til, at Frøslevlejren kunne bevares som nationalt monument. Efter major Feilbergs pensionering i 1968 foretog ægteparret studier på mange områder, idet de især interesserede sig for folkløse, kunst og historie blandt andet ved rejser til Sicilien.

Finn Elmvang »John«

Direktør Finn Elmvang »John«, Kokkedal, blev 62 år. I ham har vi mistet en stor personlighed og den danske modstandsbevægelse et af sine store navne.

Han var ud af politiembedsmandslægt og i datidens ånd opdraget i stregthed. Den tid lagde vægt på at lære de unge flid, udholdenhed, ærlighed, loyalitet og pligtfølelse ikke mindst over for fædrelandet. Finn Elmvang havde det rette sind til at modtage disse påvirkninger og omsætte dem i gerning.

Som ung begyndte han sin løbebane hos Bdr. Justesen for derefter at blive ansat hos F. L. Schmidt & Co. Oplevede den 9. april 1940 som nyindkaldt rekrut ved Den kgl. Livgarde. Blandt soldaterkammeraterne fandt han emner, der egnede sig for det kommende modstands-

arbejde. Tidligt i 1943 gik han for alvor ind i modstandsarbejdet ved at melde sig til den illegale organisation »Hjemmefronten«. Det stod ham hurtigt klart, at der skulle skarp lud til skurvede hoveder. Den frie verden skulle vide, hvor vi stod og tyskerne skulle mærke, hvad vi stod for.

I begyndelsen af 1944 gik han ind i sabotageorganisationen »Holger Danske« under dæknavnet »John«. John blev hurtigt leder af en af »Holger Danske«s afdelinger og fik her rigelig lejlighed til, sammen med sin afdeling, i kraft af sit snilde, sin handlekraft og sit mod, effektivt at bekæmpe fjenden. Gestapo var i hælene på ham, en stor dusør var udlovet for hans pågribelse. En af »John«s dækadresser var forfatterinden Karen Aabys »Kissum Bakke« i Bagsværd.

Den 9. november 1944 blev »John«s afdeling revet op af Gestapo. Han modstod Gestapos forhørsmetoder. Han indså meget hurtigt, at han var for belastet, at spillet var ude for hans eget vedkommende. Han koncentrerede sig derfor om at trække tiden ud. Det lykkedes. Først ca. otte dage efter anholdelsen blev »Kissum Bakke« sprængt i luften af Gestapo. John blev dømt til døden. Der var midlertidigt henrettelsesstop, hvorfor »John« i stedet blev deporteret til Neuengamme. Gestapo ville have ham hjem til nye forhør og til henrettelse.

Den illegale lejrledelse havde imidlertid bragt uorden i lejrkartoteket, således at »John« kom med en oprydningsskommando til det bombehærgede Hamborg, hvor han også blev leder af et fangebomberdemoneringshold. I 1945 kom John dødssyg med De hvide Busser til København. Hans bære blev anbragt på dækket af et svensk skib. Gestapo trængte om bord og hentede ham ned på kajen. Dette intermezzo var ved at udvikle sig til noget meget alvorligt, idet begge parter gjorde krav på ham. Tyskerne ville standse al fangetransport til Sverige, hvis man ikke fik ham udleveret.

Via udenrigsministerierne gik man ind på et kompromis, hvorefter John skulle anbringes i Frøslevlejren. Fangen i køjen over John døde, og man byttede om på legitimationspapirerne, og endelig kom John til Sverige. Det lykkedes at få ham restitueret, troede man da. Han meldte sig til Dansk Røde Kors for i Tyskland at hjælpe til med børnebespisning. Han vendte hjem med et udbrud af tuberkulose, kom ud og ind af sana-

torier, men havde vilje og evne til at gennemføre et HD-studium, der afsluttedes med en meget fin eksamen. John søgte ind i tobaksindustrien, hvor han var i en årrække og sluttede af som direktør hos Tørring.

I begyndelsen af 1970 begyndte lammelsen, der lænkede ham til en kørestol i de sidste syv år af hans liv.

Sjældent vil man opleve et menneske, der som John har båret sin hårde skæbne uden at kny, samtidig med at han havde kraft til at være noget for andre.

På aktionerne under krigen var John en god mand at have i ryggen. John var et stort menneske, en god ven. Han levede efter tesen: Sit fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette, og han betalte en høj pris.

Det var nok det bedste for John, at han forlod os nu. Hvor vil vi savne ham.

P. Falk-Jensen

Lendemosevej 6.2.th. lejl. B 210, 2850 Nærum.

(Arbejdede sammen med Finn Elmvang i »Holger Danske«, indtil 9. november 1944).

BØGER

KRIGSSEJLERNES HISTORIE

Den 5. maj udkom 3. bind af lektor Chr. Tortzens store værk »Søfolk og skibe 1939-45«. Det er et imponerende værk, der er udgivet med støtte af søfartsorganisationerne, rederiforeningen og Frihedsfonden. Det nu udkomne bind, der har undertitlen »De første år«, skildrer udviklingen og begivenhederne fra 1940 til maj 1943. Det sidste bind udkommer næste år. Vi vil senere vende tilbage med en nærmere præsentation af dette bind. De to foregående bind har tidligere været omtalt her i bladet.

Velskrevet bog om ungdom og besættelsestiden

Elias Bredsdorff: »Min egen kurs. Erindringer 1912-1946«. 264 sider. 178 kr. Gyldendal.

Det er en velskrevet og yderst interessant bog, forfatteren, lektor Elias Bredsdorff her lægger på vor ord. Han, som tidligere har skrevet mange

Elias Bredsdorff.

bøger, bl.a. om Steinbeck, Scherfig, Kjeld Abell, H. C. Andersen, D. H. Lawrence, Henrik Pontoppidan og Georg Brandes, var 1946 til 1979 dansk lektor i London og Cambridge.

Men disse erindringer handler kort om hans barndom og tidlige ungdom og meget om besættelsesårene, hvor han havde høje positioner og farlige job og var en af dem, som heldigt gang på gang undslap Gestapos og stikkernes fangarme. Men et par gange var det også tæt på.

MANGE NAVNE FRA DE ÅR

Det er mange venner og medkæmpere, Elias Bredsdorff nævner undervejs. Op til krigen og under besættelsen f.eks. danske digtere som Kjeld Abell, Hans Kirk og Hans Mølbjerg, den berømte norske digter Nordahl Grieg, danske historikere som Troels Fink og E. Reske Nielsen og Elias Bredsdorffs partifæller, sekretær David Hejgård og Børge Houmann, medlem af Frihedsrådet og som Elias Bredsdorff selv en mand, der overlevede alt og holdt mange tråde i sin hånd, både i DKP og i modstandsbevægelsen i øvrigt og både før og under krigen. Det nævnes også, hvordan LO og Dansk Arbejdsgiverforening på et vist tidspunkt skulle have deres egne folk ind i Frit Danmarks landsledelse. Det blev den unge ingeniør Ejnar Thorsen, arbejdsgivernes formand, som var modstandsmand og kom

med her. Vi hører også om den senere statsminister Viggo Kampmann og billedhuggeren Knud Nellemose og selvfølgelig om Christmas Møller og Mogens Fog.

Selv om man altså ikke i et og alt kan være enig med Elias Bredsdorff, så skal det siges, at bogen er god, fuld af oplysninger om de år og den tids mænd og kvinder, skrevet af en mand, der stod midt i kampen og var med til at træffe mange vigtige beslutninger.

Johs. Rasmussen

Modstandsmand, filosof, optimist

Erik Halvorsen: »Et moderne menneske«. Biografi: 2. bind om Arne Sørensen. 176 sider. 149,50 kr. Samlerens forlag.

Arne Sørensen.

1. bind af Halvorsens biografi sluttede med, at Danmark blev besat, d.v.s. 9. april 1940. Her hører vi så om hans ivrige modstand mod tyskerne, mod Gestapo og andre Hitler-lakajer. Og her nævnes, med rette og med ligetil beviser, hvor flittige han og mange medkæmpere var. Med illegale blade og bøger, sluttelig det illegale dagblad Morgenbladet, som gik over jorden 5. maj 1945 og holdt sig i live et år eller to. Sluttelig som ugeavis. Men han havde også travlt med at udstikke linjer og programmer for krigen og eftertiden, f.eks. pjecen i stort oplag: »Når Danmark atter er frit«.

Vi hører om hans sjove opfindelse »Niels Jydes breve«, hvor han på godt og jævnt dansk håner besættelsesmagten og dens hjælpere og ofte får sagt noget om, hvordan vi adskiller os fra besættelsesmagten, og hvad dagens krav er til os som gode danskere, ja som mennesker.

Og der fortælles om den række bøger, han skrev. Ofte ret journalistisk, men også i godt sprog og med fine iagttagelser af livet både hjemme og i fjerne lande og verdensdele, hvor det allerede for snart mange år siden kunne mærkes, at en ny tid var på vej, at noget var i opbrud.

Da partiet efter befrielsen smuldrede, og da forlag og tidsskrifter heller ikke mere kunne samle noget større publikum, ja så emigrerede han til USA og Canada og var nogle år foredragsholder, rejseleder, underviser og forfatter derovre.

Man erfarer, hvordan han efterhånden vendte sig stærkt mod enhver form for maskepi mod tyskerne.

Forskning for fremtiden

Og hvordan han i 1967 er med til at starte Akademiet for Fremtidsforskning. Med professor Thorkild Kristensen som præsident. Og med ham selv som forstander for Forskningshøjskolen fra 1974. Men forinden da havde han rejst meget. Havde efter krigen, da han ikke mere udgav pjecer og kampskrifter, været lærer i Tyskland. For at lære folk noget om det sande demokrati. Og rejste siden til Amerika. Hele tiden skulle der jo også slides. For kone og fire børn er dog en del munde at mætte.

Der kommer ganske sjove eller spændende ting frem. Gang på gang. Vi møder den nu afdøde øjenlæge G. Østerberg, som tegnede så markante karrikaturer af tyskerne. Under besættelsen. Til illegale bøger og blade. Nogle få er taget med i bogen her. Østerberg var i øvrigt fra Horsens. Og der er lidt om Hvidsten-gruppen, om forlagsleder Jørgen Staffeldt, om godsejer Flemming Juncker. Den vordende teolog, Årsdrenge, som alle måtte bøje sig for, Chr. Ulrik Hansen, den senere overlæge Jørgen Kieler, også fra Horsens.

Hos Kaj Munk

Der berettes om Dansk Samling og valget i 1943, om Arne Sørensens brevveksling med og besøg hos Kaj Munk (der altid afslog at flygte til Sverige, ja i det hele taget at bringe sig af vejen. Og frabad sig medlemskab af ethvert parti. Men dog støttede Dansk Samling op til 43-valget). Eller nu afdøde politiasessor Schlanbusch, Vejle, dengang ung politifuldmægtig i Varde. Eller en side eller to om Harald Sandbæks vidunderlige redning, da det jyske Gestapo-

hovedkvarter på Århus Universitet blev udbombet af Royal Air Force. Mange tyske Gestapofolk gik til, men desværre også nogle danske kz-fanger. Han blev kvæstet, mens nogle af Gestapofolkene, som netop havde haft ham i forhør, omkom. Sådan er der da lidt retfærdighed til, tænker man.

Som sagt, skrev han en række gode bøger, ofte lidt anderledes end, hvad andre havde tænkt, gjort eller sagt. Ja, det var ikke så få aktiviteter, Arne Sørensen og hans partifolk fik sat i gang under besættelsen. Nogle blev da også anholdt, enkelte kom til Tyskland. Og nogle gik ret hurtigt til som muselmænd.

»Han holdt prædikenen«

Halvorsen tager os med langt omkring. Arne Sørensen var sprudlende, en vækker. Han var, siges det (side 90) opinionsskabende, altid på farten, stærk som igangsætter, men svag i efterarbejdet. Han var den, som holdt prædikenen. Og lod de andre om at indkassere kollekten. Altid på vej til den næste sag.

Vi anbefaler denne bog, der giver mange gode tidsbilleder. Af debatten fra 1940 til i dag. Politisk, åndeligt og kulturelt.

Johs. Rasmussen

Spændende beretning om Holger Danske

Egil Barfod: »Sabotage-organisationen Holger Danske. Opståen og udvikling«. 88 sider. 69,50 kr. Samlerens forlag.

Det er en særdeles levende og påkrævet lille bog, den nu 70-årige københavnske grosserer Egil Barfod, har skrevet om sin ungdoms deltagelse i den store sabotage- og modstands-organisation i København, Holger Danske, en slags borgerlig modstykke til BOPA, som for en stor del bestod af kommunister.

Der var under Danmarks besættelse selvsagt brug for modstand fra alle sider, men ikke alle var lige villige. Eller kom lige tidligt ud af starthullerne. Grundene kunne være mange, men nogle fattede hurtigt tankegangen og gav sig til en eller anden »terapi«. Og mange blev efterhånden ganske dygtige. Gik fra alsang, højskolemøder og kongemærker direkte ud i bladarbejde, sabotage, stikkerlikvideringer osv.

Vi hører flere gange om den »skæve våbenfordeling«, at altså militære ventegrupper af overvejende borgerlig obser-

vans satte sig på mange af de våben m.v., som kom til os fra Sverige - og delvis fra luften fra England. »Den lille generalstab« med folk som Schjødt Eriksen og Hjalp spillede ikke noget særlig fint spil her. Forholdt alt for ofte de aktive som BOPA og Holger Danske de sprængstoffer og våben, som de ellers havde mest brug for.

Men ellers hører vi om store aktioner som sprængninger af Forum på Frederiksberg, netop som tyskerne havde tænkt sig at indrette hele huset til sovesal for et større antal soldater. Senge var slæbt ind osv. Aktionen fandt sted 24. august 1943. Og den var vellykket. Tyskerne rasede, og det samlede med i regnskabet, så hele den danske regerings nøle-politik faldt sammen som et korthus 29. august. Desværre blev denne aktions frygtløse unge leder, Tom Søndergaard livsfarligt såret ved den lejlighed.

Andre store sprængninger var af Dansk Syndikats annex på Havnevej i Hellerup, tæt på Tuborg. Her blev lavet rekylgeværer o.l. i stor stil til tyskerne. Flere af fabrikkens ingeniører mente, at fabrikken ville være umulig at storme og ødelægge. En lidt tyskvenlig ingeniør sad just den aften, sabotagen fandt sted, og pralede i et middagsselskab, at annexet på Havnevej var så at sige uindtage- ligt. Han blev få timer efter dementeret på det kraftigste af et kæmpekald. Og

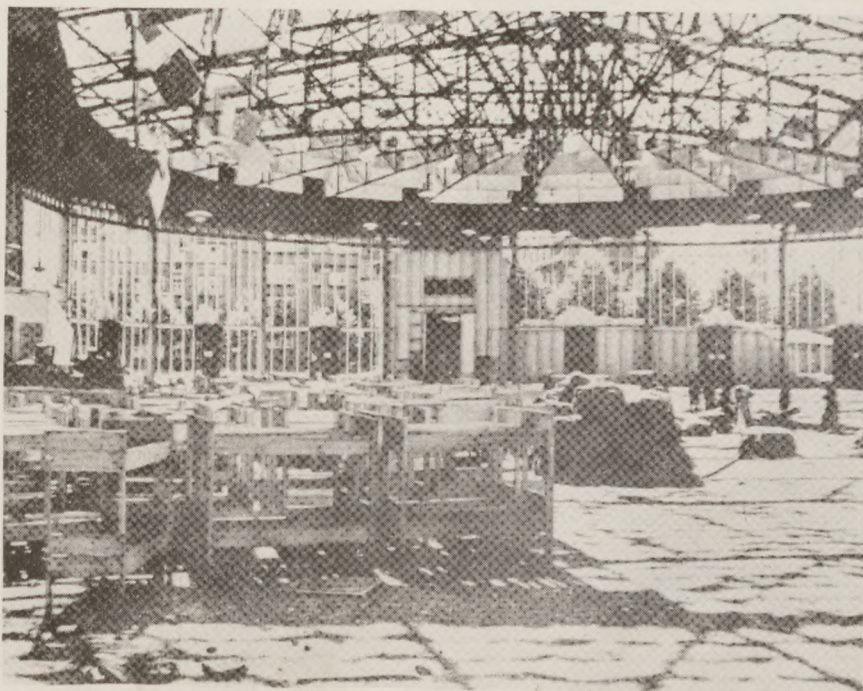
der var store aktioner mod f.eks. Skandinavisk Motor Co. og mod B & W i januar 1944.

Andre sider af arbejdet var stikkerlikvideringer, som folk som Flammen og Citronen frygtløst tog sig af. Mellem lederne hos Holger Danske nævner Barfod med rette folk som Jørgen Staffeldt, kendt københavnsk boghandler, Dansk Samling-mand og meget andet. Han døde siden i tysk kz-lejr. Og Jens Lillelund. Vi hører også om den unge lægestuderende fra Horsens, Jørgen Kieler. Både han og lillebroderen og to søstre, en overgang også faderen, blev taget i forvaring af Gestapo ved flere aktioner. Men de kom da fra det med livet. Og i dag er Jørgen Kieler overlæge og bor i Rungsted. Og er nu formand for Frihedsfonden. For resten har Kieler nylig, som privattryk i to bind og på 5-600 sider, sammen med slægten og en række modstandsfolk, lavet sin version af mange begivenheder omkring Holger Danske i de år.

Foruden, at Barfod længe selv trak et stort læs, skal nævnes den nuværende forfatter og journalist Hans Edvard Teglers, Helsingør. Også en af dem, der dengang førte an og tog tøjlerne op, når flere af de andre blev dræbt eller anholdt og kom i tysk kz-lejr.

Både Egil og Jørgen H. Barfod blev selv anholdt.

Johs. Rasmussen

Forum efter sprængningen den 24. august 1943. Man vil bemærke, at tyskerne allerede havde begyndt at indflytte senge til værnemagten.

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Vesterbrogade 118, 2.tv., 1620 København V. (01) 31 77 34.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup. (08) 31 82 95. Giro 6 45 87 18.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Elbagade 43, 2300 København S (01) 55 12 64.

Kass.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby (02) 88 17 21.

Socialsekretær: Kaj Wadsbåch Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-richs Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammerat-ligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi-onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers. tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrup-vej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skot-tegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Edith Johansen, Hovgårdsvej 58, 2, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF

GESTAPOFANGER

FRA BESÆTTELSEN:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrupvej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-sværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fugle-bakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal-le, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Ges-tapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Hen-vedelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.